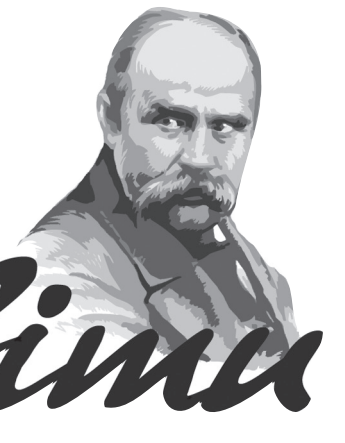

У Національному музеї літератури України відбулася урочиста церемонія вручення літературних премій, заснованих Лігою українських меценатів, Національною спілкою письменників України, журналом “Київ”, а також родинами Слабошпицьких і Нитченків.

Ці відзнаки щороку отримують письменники, журналісти, літературознавці, бібліотекарі та культурні діячі за вагомий внесок у розвиток української літератури, популяризацію українського слова та збереження національної культурної спадщини.

Премію імені Дмитра Нитченка (за пропаганду українського слова) отримали:

- Михайло Сидоржевський — письменник, журналіст, голова НСПУ;
- Максим Рильський — журналіст, письменник, науковий співробітник Київського музею М. Т. Рильського;
- Віктор Ліфанчук — журналіст, композитор, автор і виконавець власних пісень;
- Віктор Мазаний — засновник всеукраїнського літературно-мистецького свята “Городецький автограф”;

Заслужені нагороди

- Олена Рабій — завідувачка бібліотеки імені М. В. Гоголя Централізованої бібліотечної системи Голосіївського району Києва.

Літературну премію імені Володимира Свідзінського, що присуджується за нові поетичні твори, які продовжують традиції глибинного ліризму, отримали:

- Дмитро Чистяк, професор, доктор філологічних наук секретар НСПУ;
- Борис Шавурський, український поет, літературознавець, редактор.

Лавреатом літературної премії імені Бориса Нечерди, яку присуджують за пошуки нової поетичної мови, сміливі творчі експерименти та художні відкриття, став Олександр Хоменко — поет, есеїст, історик, музейник і військово-службовець.

Літературну премію імені Михайла Слабошпицького у номінації “Художньо-біографічна / мемуарна проза” от-

римали:

- Марія Людкевич — за книжку “Різдвяник”;
- Борис Фінкельштейн — за книжку “О, Венеція..!”.

Відзнаками журі нагороджено:

- Ірину Мироненко — за книжку “Доступ. Спроба портрета офіцера й поета Віктора Пінченка”;
- Сергія Мартинюка — за книжку “Позивний “Письменник”, або Як Ірпінці русню відірпінили”.

Церемонія стала не лише врученням літературних нагород, а й нагодою ще раз засвідчити повагу до українського письменства та людей, які своєю працею примножують його авторитет і створюють сучасний літературний процес.

Широ вітав лавреатів очільник “Просвіти” Павло Мовчан.

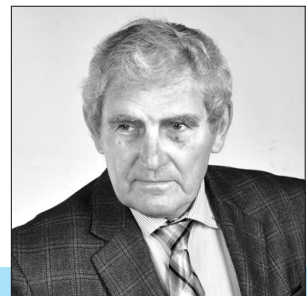
За інформацією НМЛУ

ДМИТРО ЧОБІТ

4-6

СВЯТОСЛАВ ВАСИЛЬЧУК

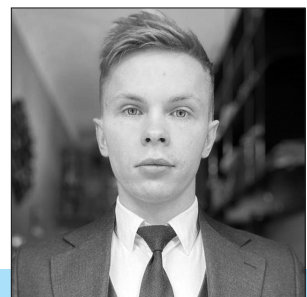
10

ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИЧЕНКО

11

ДМИТРО КОЛЯДЕНКО

13

Дорогою Світла

Кирило СТЕЦЕНКО,
голова Київської “Просвіти”,
народний артист України

Минулого тижня відбулося чергове (розширене) засідання правління Київської “Просвіти”, на якому в межах проєкту “Неофіти” було прийнято нових членів “Просвіти”: Тетяну Алісову — завідувачку бібліотеки Центрального будинку офіцерів ЗСУ, Тетяну Шаповал — членкиню Національної спілки письменників України, юристку і громадську діячку, та журналіста, фотографа і письменника Дмитра Беляєва. Також було створено молодіжну секцію “Просвіти”, яку очолив Олександр Герасименко — президент Інституту політико-правових та релігійних досліджень.

Обговорено низку важливих питань щодо діяльності нашої громадської організації до кінця 2026 року, затвердже-

но план роботи і створено проєктні групи для проведення публічних заходів до 120-річчя Київської “Просвіти” у другому півріччі 2026 року.

На засіданні панувала злагоджена і конструктивна робота.

В єдності — наша сила! Йдемо дорогою Світла, яке здолає темряву!

ПЕРЕДПЛАТА—2026

Тижневик “Слово Просвіти” (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях “Укрпошти” за допомогою “Каталогу медіа України” на друге півріччя 2026 рік (стор. 41).

Вартість є такою:

1 міс. — 71 грн.

4 міс. — 284 грн.

Будьмо, друзі, разом!

За червень, липень і початок серпня росія здійснила вісім особливо великих комбінованих атак із застосуванням балістичних, крилатих і протикорабельних ракет, а також різних типів БПЛА. Найбільша атака забрала життя понад 30 людей, а під час масованого удару в ніч проти 5 серпня силами ППО не вдалося збити жодної з 28 ракет через дефіцит перехоплювачів. 8 серпня на Київ та Київську область було здійснено черговий масштабний ракетний удар, у результаті якого виникли численні пожежі. Цей масований обстріл балістичними ракетами призвів до загибелі п'яťох людей, серед них 3-річний хлопчик. Жертвами стали також його бабуся та дідусь.

За підрахунками видання “Слово і діло”, в ніч на 5 серпня агресор застосував найменшу кількість засобів ураження — **28 ракет і 115 дронів**, однак через виснаження української ППО не вдалося збити жодного “Циркона”, “Онікса”, “Іскандера-М” та “С-400”. Під атаку потрапили **26 локацій**, переважно на Київщині, внаслідок чого загинуло **17 людей** та дістали поранення понад чотири десятки осіб.

Нагадаємо: під час атаки РФ проти України в ніч на 5 серпня постраждав також бізнес — ракети знищили логістичні центри компаній Puma, Intertop Ukraine та Liqwi Moly, а також склади “Епіцентру”, ROZETKA, “Нової пошти” та Fozzy Group.

Раніше “Слово і діло” розповідало про удари РФ по торгових

Ракетний терор

центрах України: загалом росіяни знищили 10 гіпермаркетів “Епіцентр”, а також спалили або пошкодили десятки інших ТЦ і ТРЦ. Крім того, від початку вторгнення росія завдала понад 70 ударів по депо та відділеннях “Нової пошти”. Лише за цей рік РФ 20 разів атакувала об’єкти поштового оператора.

Президент Володимир Зеленський у коментарі 5 серпня наголосив, що перехоплювачі балістичних ракет могли б зберегти життя загиблих, і закликав партнерів усвідомити, що затримки з постачанням антибалістичних систем призводять до таких жертв і руйнувань. За його словами, партнери, які не готові активніше постачати перехоплювачі, можуть допомогти новими санкційними кроками, адже значна частина російських виробництв балістичних ракет досі не перебуває під санкціями.

“Потрібні нові кроки від G7 та від ЄС, усіх, хто підтримує захист життя”, — закликав Зеленський. Водночас, як пише “Українська правда”, В. Зеленський заявив про скорочення втричі ракет для протиракетної оборони України, порівняно з 2025 роком, хоча ракети у партнерів є. За його словами, йдеться не тільки про цей літній час, а про всі періоди першого півріччя 2026 року.

Посилення атак агресора на

Україну і насамперед на Київ, який наразі перебуває під постійними нічними обстрілами, викликало зливу коментарів у медіа та соціальних мережах. Ось деякі з них:

Блогерка **Наталочка Биховець**: “У листопаді 2024 року Зеленський обіцяв, що в 2025-му ОПК мав виробити щонайменше 3000 крилатих ракет і ракет-дронів, а також не менше 30000 далекобійних безпілотників. Шо там по ракетах, Вова?”

Політолог **Євген Магда**: “Чому Україні не передають ракети для Patriot у потрібній кількості? Версія недопоставок як “примусу до миру”, озвучена Володимиром Зеленським, має право на життя, проте вона не головна. Наша головна проблема — відсутність стратегічного мислення та неспроможність чітко висловити запит. Якщо 15 місяців тому Володимир Зеленський заявляв, що Україна готова купити 10 комплексів Patriot, а зараз говорить про запит на 300 ракет РАС-3, то наші партнери можуть відчувати подив, який посилюється тим фактом, що країни, які мають на озброєнні Patriot чи подібні системи, або є демократичними (влада змінюється на виборах), або монархіями Перської Затоки, які це все купили...”

Військовий експерт **Сергій Згурець**: “Наразі є два варіанти:

Касетна балістика рашистів перетворила машину в Києві на решето

або переконати американців надати ракети зі своїх запасів, або розраховувати на запаси Саудівської Аравії. Це дві країни, які ще мають більш-менш достатні запаси і можуть поділитися ними з Україною”.

Блогер **Олексій Петров**: “Що менше нам дають ракет для “Петріот” (бо хтось банально заважив виконання власних посадових обов’язків), і що гучніше лунає обурення громадян... То більше з’являється новин про те, що невдовзі... планується... ось-ось... майже завтра... вже зовсім скоро українська балістична ракета як полетить і як... Але в усьому цьому ключове слово... планується! У 2019 році у нас навіть зарплатня чотири тисячі баксів для вчителів... планувалася!”

Журналіст-розслідувач **Юрій Ніколов**: “Рашисти під санкція-

ми змогли наростити виробництво ракет. А ми у партнерстві з найбагатшими демократіями, що накладали санкції, змогли наростити тільки кількість коаліційних анонсів Зеленського і фламіндічевих завтраків Штілєрмана”.

Журналістка **Ірина Штогрін**: “Винайти і серійно запуснути протидію балістиці — це ж десятиліття?”

Доктор філологічних наук, професорка **Наталія Левченко** з Харкова: “Фейсбук запитує, що у мене на думці. Проревля ракета над хатою, через пару хвилин вибух, але ніби десь здалеку... Після вибуху проревля ще одна ракета... То про що можна думати, коли життя — російська рулетка? Встигнути... Багато чого необхідно встигнути...”

Підготував **Ігор ЗОЦ**

3 метою консолідації

28 липня Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка в інформаційній агенції “Наголос” зібрало членів Головної Ради і запрошених гостей на черговий круглий стіл на тему “Консолідація української нації”. Голова ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка Павло Мовчан урочисто вручив заслужену відзнаку “Будівничий України” — за вагомий особистий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави — академіку Анатолію Радзіховському.

У роботі круглого столу взяли участь Іван Заєць, Валерій Франчук, Кирило Стеценко, Юрій Нагулко, Ігор Зоц, Галина

Дацюк, Дмитро Ломачук, Петро Андрійчук, Тетяна Негрій, Алла Попова, Роман Кухарук, Петро Чернега, Світлана Фещенко, а також інші учасники онлайн.

Учасники зібрання домовилися активізувати свою громадську діяльність в напрямку консолідації, єднання нації в протистоянні з екзистенційним ворогом українців — московією.

Відтак не випадково наступний круглий стіл буде присвячено темі “Загрози українській державності”. Дата: 18 серпня (вівторок), початок о 14:00, в інформаційній агенції “Наголос” (вул. Хрещатик, 10-Б).

Сергій ПРИСУХІН, член Головної Ради ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка
Фото автора

Шляхом гідності й честі

Сергій МАРТИНЮК, перший заступник голови Співки офіцерів України

Колись мене навчили в дитинстві, що справжня честь і гідність свідків не потребує. В Україні багато людей, які думають, що вони українці. Не треба думати — треба бути українцем. Треба бути, а не хотіти бути.

Війна, розпочата у 2014 році, зумовила приплив у Збройні Сили України десятків тисяч вмотивованих офіцерів, що героїчно проявили себе в боях за незалежність і територіальну цілісність України.

І невеликий відступ в історію. Станом на 1990 рік близько 75% офіцерів Київського, Одеського і Прикарпатського військових округів (УРСР) складали росіяни (у Внутрішніх військах їхня частка сягала 80%), натомість 60% офіцерів Далекосхідного і Забайкальського округів (РРФСР) були українці.

Пишу, а з телеграм-каналів несеться істерично: “Циркон на Київ. Всі в укриття”, “Ракета через Бучанський район на захід. Всі в укриття”. Чергова атака москвитів на Україну. Але ж нам своє робить.

28 липня 1991 року. Перший з’їзд офіцерів — громадян України — в Києві створив Всеукраїнську громадську організацію військово-патріотичного спрямування “Спілка офіцерів України” (СОУ).

Статут організації було затверджено на Першому з’їзді офіцерів — громадян України.

І з’їзд офіцерів відбувся 27-28 липня 1991 року. В ході роботи з’їзду було прийнято Постанову про створення “Співки офіцерів України” з чітко визначеною метою — будівництво національних Збройних Сил та їхній соціально-правовий захист. На з’їзді, який був подією історичної ваги, прибуло 320 делегатів і понад 100 запрошених гостей.

Успіхові з’їзду сприяла організаційна підготовка, яка розпочалася з проведення конференції в Києві 2-3 лютого 1991 року (присутні 123 особи — переважно офіцери дійсної служби). Також у роботі конференції взяли участь депутати Верховної Ради України, які підтримували ідею необхідності створення Україною власних Збройних Сил.

І це зробили саме ті офіцери, які на ментальному рівні розуміли, що вони українці.

Саме вони розуміли, що протягом віків у нашого народу вкрали все — мову, культуру, історію. Не змогли вкрати тільки одного — наші нескоренні українські гени. Вони розуміли, що московія вкрала їхню землю, їхню Батьківщину, їхнє майбутнє. Тому час створювати власні Збройні Сили України і відновлювати Україну. І вони це зробили. Саме вони задали той посыл честі й гідності, який наразі тримають їхні нащадки.

Сто років тому Україну намагалися зламати голодом. Сьогодні її намагаються знищити ракетами, вогнем і окупацією. Не вийшло і не вийде! Ми маємо справу з нелюдьми, з абсолют-

ним злом, яке треба знищити.

Нам треба змінюватися і займатися внутрішнім вихованням відповідальності, розвитком, будівництвом нової України. Це справа молодого покоління. А зараз про перших офіцерів, хто кинув виклик комуністичній імперії і переміг. Про тих, хто стояв біля витоків ЗСУ, і не просто стояв, а створив нові Збройні Сили України!

І завершальний штрих. Теза з програми, затвердженої 14 грудня 1996 року на IX з’їзді СОУ: Єдина та найвища організація. Спілка офіцерів України є надпартійною, єдиною та вищою організацією, яка на рівні з Верховною Радою України, Урядом та громадськістю представляє загальні, духовні, соціальні і професійні інтереси усіх офіцерів, прапорщиків, військово-службовців, які проходять службу за контрактом, солдат, які є на дійсній службі, у запасі та відставці, а також членів їхніх сімей і осіб залежних від них. Членство в спілці є добровільним.

Євросоюз спрямував додаткові 30 млн євро на підтримку енергетики України, збільшивши свій загальний внесок до 279 млн євро. Нове фінансування допоможе українським енергетичним компаніям закуповувати необхідне обладнання й відновлювати пошкоджені мережі, повідомляє “Перший бізнесвий”.

Росія 7 серпня знищила гуманітарний склад Всесвітньої організації охорони здоров’я в Дніпрі, жертв не зафіксовано. Про це повідомив гендиректор ВООЗ **Тедрос Адханом Гебреесус** у соцмережі X. За його словами, працівник ВООЗ та водії того дня перебували на об’єкті, допомагаючи з евакуацією запасів, — команда встигла евакуювати 130 із приблизно 300 піддонів і залишила територію ще до удару. На складі зберігалися гуманітарні медичні матеріали, призначені для прифронтових медичних закладів, переважно термінові медичні поставки ВООЗ.

3 серпня президент **Володимир Зеленський** повідомив, що новим очільником Служби зовнішньої розвідки України став **Рустем Умеров**. Українці сприйняли цей факт зі справедливим обуренням. Про це повідомляє “Радіо Люкс”. Люди пригадали, що в 2025 році НАБУ відкрило досудове розслідування щодо можливого зловживання владою Умеровим, який у той час очолював Міністерство оборони. Також у розслідуванні операції “Мідас” йшлося про вплив Тимура Міндіча на Умерова в питанні закупівель бронешитів для ЗСУ. Нині політик вважається свідком у цій справі. Не викликає довіри до нового очільника СЗР й питання походження коштів, на які його родина придбала елітну нерухомість у США. Антикорупційна активістка Дар’я Каленюк публікувала факти, які вказують на те, що Умеров, імовірно, використовував військову допомогу Сполучених Штатів для особистих цілей.

“Не хотів витратити час на

Огляд медіа та соціальних мереж

цей, вибачте на слові, ср*ч, що розгорівся з подачі президента Зеленського через так зване перформатування уряду. Та все-таки не втерпів вставити і своїх п’ять копійок. Якщо вже й було робити перформатування уряду, то з єдиною позитивною метою — створення уряду національної єдності задля перемоги у війні. Вже сам факт створення такого уряду додасть переможного духу нашим воїнам та посилить упевненість та єдність тилу і, як наслідок, значно зменшить можливість рашистських спецслужб маніпулювати свідомістю українських громадян. Якщо президент зняв Федорова через конфлікт із Сирським, то гріш ціна їм обом разом із президентом”, — написав на своїй сторінці у Фейсбукі очільник Полтавської “Просвіти” **Микола Кульчинський**.

Міністр культури Литви **Лукас Алсис** відвідав Харків і побачив наслідки російського удару по об’єкті видавництва “Ранок”. Про це повідомив голова наглядової ради видавничої корпорації RNK-Ranok **Віктор Круглов** у Facebook. “Міністр культури Литви **Лукас Алсис** не очікував побачити таке. Він мовчки обійняв мене. У співробітників текли сльози. Боляче дивитися на зруйновані рашистами сенси життя українців. Про цей злочин має знати весь світ”, — написав **Віктор Круглов**.

Кабінет Міністрів України 3 серпня розширив граничну чисельність працівників Секретаріату Уповноваженого із захисту державної мови з 40 до 65 осіб. Рішення ухвалили для посилення ролі інституції у захисті української мови та виконання постанови Верховної Ради, повідомляє UA.NEWS.

Брат чинного директора Державного бюро розслідувань **Олексія Сухачова**, **Ростислав**, 17 років працював ведучим на про-

російських каналах екснардепів **Андрія Деркача**, **Євгенія Мураєва** й **Віктора Медведчука**. Про це пише “Слідство.Інфо”. Журналісти встановили, що **Ростислав Сухачов** є двоюрідним братом директора ДБР. У соцмережі “Однокласники” вони знайшли їхнє спільне фото, на якому також зафіксовано третього брата — **Олександра Сухачова**, що став фігурантом розслідування про власність 143 об’єктів нерухомості у Харкові. “**Ростиславові Сухачову** 44 роки, і протягом щонайменше 17 із них він працював на телеканалах, власники яких або вже засуджені за державну зраду, або отримали підозру за діяльність на шкоду Україні”, — пише медіа.

Прем’єр-міністр Литви **Міндаугас Сінкявичюс** запропонував переглянути шкільну програму та виключити з неї твори російського письменника **Михайла Ломоносова**, натомість включивши до переліку рекомендованої літератури творчість **Тараса Шевченка**. За словами глави литовського уряду, школярі не повинні вивчати патріотизм і громадянськість на прикладі авторів, чия творчість пов’язана з російською імперською ідеологією. Він вважає, що твори **Тараса Шевченка** допоможуть молоді краще зрозуміти українську культуру, історію та національну самобутність, повідомляє UA.NEWS.

Рашисти повністю знищили склад видавництва “Книголав” у Києві внаслідок чергової терористичної атаки на столицю України. Сукупні втрати лише готової книжкової продукції вже перевищують чверть мільйона примірників. Також росіяни знищили редакційне приміщення видавництва MISON, пошко-

дили офіс “АРК.ЮЕІ” та спалили нові підручники для 4 класу підприємства “Конві”. Про наслідки обстрілів повідомляють команди видавництв, інформує Новини. LIVE.

У Бериславі внаслідок удару російського безпілотної 2 серпня вщент згоріла Свято-Введенська церква — пам’ятка архітектури національного значення. Храм зведений із дуба без жодного металевого цвяха ще у 1726 році й вважався унікальним

зразком запорозького церковного зодчества. Церкву початково збудували на Полтавщині, а у 1785 році козаки перевезли її Дніпром на плотах до Кизикермена (сучасного Берислава). Споруда пережила радянські часи та Другу світову війну, а після деокупації правобережжя Херсонщини залишалася однією з небагатьох неушкоджених культових споруд регіону, повідомляє UA.NEWS.

Через постійні удари російської армії жителі Добропілля на Донеччині змушені самотужки ховати загиблих при дорогах і біля церкви, оскільки ритуальні служби більше не можуть заїжджати до міста. Водночас тут майже не працює цивільна інфраструктура: закрилися магазини, немає лікарів, а зарядити телефони та попатри речі люди

можуть у “пункті незламності”. Про це йдеться у hromadske.

Український дизайнер **Артем Сах** створив спеціальний сайт, на якому збирають фотографії так званих “картонок” із протестних акцій. Учасники цих мітингів закликають повернути **Михайла Федорова** на посаду міністра оборони. Про запуск онлайн-архіву **Артем Сах** повідомив на своїй сторінці в Instagram. Дизайнер також продемонстрував, як працює платформа.

Письменник і краєзнавець **Володимир Полішук** видав нову книгу “Заручник радянської влади”, до якої увійшли понад 300 документальних оповідей про жителів Кіровоградщини, які стали жертвами радянських репресій. Про це автор розповів журналістці видання “Доступ. Медіа”. Працюючи над книгою, **Володимир Полішук** опрацював понад 14 тисяч архівно-слідчих справ репресованих, які зберігаються у Державному архіві Кіровоградської області.

“Практично всі справи репресованих я переглянув і вибирав ті історії, які найбільше показують, якою була радянська система”. Нове видання стало своєрідним підсумком багаторічної роботи дослідника. До нього увійшли оповіді з попередніх книг, присвячених жертвам комуністичного терору, зокрема: “На Колиму відправили третю зміну”, “Через непростарське прізвище став ворогом народу”, “Сто день на одну пару чобіт”, “Репресовані історією”, “Болгари Кіровоградщини — жертви комуністичного терору”, “Соціально небезпечний елемент” та “Жертви п’ятої граfi”.

На 92-му році помер український мовознавець, доктор філологічних наук, професор **Анатолій Зеленько**. Про смерть науковця повідомив його колега **Анатолій Найрулін**.

Підготував **Ігор ЗОЦ**

Щодо комунікації влади з громадянами

Про форму: пусті однотипні відосики вже відверто набридли. Звіти про конференції, зустрічі, наради вже дратують.

Обіцянки, що не здійснюються, — підривають довіру.

Про сутність: треба не публічні зведення, скільки балістичних ракет прилетіло. І так чуємо. Потрібні максимальні непублічні зусилля, щоб була можливість знищувати ракетні спроможності ворога.

Не треба лякати голодом і відсутністю продуктів на зиму. Можуть бути тимчасові проблеми з логістикою, але цього не повинно бути.

Не треба розповідей, що

більше трьох днів без каналізації у великому місті не протримаєшся, — потрібні рішення, щоб такого не сталося!

Не треба лякати про отруйну дію після витоку аміаку. Потрібно оперативно інформувати, як реагувати на небезпечне забруднення повітря, в якому напрямку дме.

Потрібно не закликати виїхати взимку з Києва (хто хотів та міг виїхати — вже давно мають таку можливість, включно із закордоном), а розуміти, що люди в більшості своїй просто не мають ресурсів (грошей, авто, “запасних аеродромів”) для того, щоб виїхати.

Не треба перекладати відповідальність на громадян! За все відповідає влада і ті, хто пішов на посади в такі важкі часи.

Справляється, даєш реальний результат — щиро побажаємо успіху.

Даєш лише щоденні наради, порожню інформацію, ще й ясно пересипану відвертою брехнею, про “величезні успіхи” — йди геть з посади!

Країна зростаючої брехні має повернутися до реальності!

Валерій ЧАЛИЙ,
дипломат

Зі сторінки автора у Фейсбукі

Звідки новини

Загалом більшість респондентів дізнаються новини з інтернету. На другій сходинці — друзі і знайомі, а на третій — телебачення. Телеграм є джерелом інформації для 68,4% опитаних українців.

Про це йдеться в опитуванні Socis від 28 липня — 2 серпня

2026 року, зазначає видання “Детектор медіа”.

Загалом на запитання щодо джерел інформації про новини та події 85,8% респондентів назвали інтернет. При цьому серед додатків переважно вказували Телеграм, Ютуб (50,7%), Фейсбук (29,9%) і Тікток (24,4%).

На другій сходинці серед джерел інформації — друзі, коле-

ги і знайомі (38,5%).

Телебачення посіло третє місце. При цьому телеканали “Перший”, 5 канал та “Еспресо” згадали 19,1% опитаних, тоді як телемарафон “Єдині новини” своїм джерелом інформації назвали 18,9%.

Крім того, деякі опитані черпають інформацію з радіо (8,7%) та друкованих медіа (5,2%).

Підручники під прицілом

Внаслідок російських ударів по складах українських видавництв та друкарнях знищено понад 1,1 мільйона шкільних підручників. Про це повідомив міністр освіти та науки **Андрій Бутенко**. За його словами, наразі держава розробляє механізми підтримки видавництв для відновлення виробництва.

“Наше спільне завдання — максимально швидко надолужити втрати й зробити все можливе, щоб навчальний процес розпочався без збоїв”, — написав він.

Андрій Бутенко зазначив, що загалом цього року для українських школярів заплановано друк 13,5 мільйона примірників.

Наразі, як повідомила прес-служба Міністерства освіти, із запланованого обсягу відправлено до шкіл 2,3 мільйони підручників, ще 3,7 мільйонів на етапі доставляння.

“МОН спільно з Інститутом модернізації змісту освіти та видавцями працює над тим, щоб якнайшвидше надолужити відставання та забезпечити учнів

необхідними навчальними матеріалами. Там, де це потрібно, учні зможуть користуватися електронними версіями підручників”, — зазначив у відомстві.

Нагадаємо, від початку повномасштабної війни зафіксовано щонайменше 19 прицільних атак на об’єкти книжкової інфраструктури. Основними цілями стали Харківщина та Київський регіон, де російські війська завдавали ударів по друкарнях, логістичних хабах, книжкових ринках і книгарнях. Характер цих атак свідчить не про випадкові влучання, а про системну кампанію зі знищення всього ланцюга книговидавання.

Лише під час останнього масштабного удару по логістичному центру видавництва “Ранок” та хабу мережі “КнигоЛенд” 1 серпня було знищено понад 8,5 мільйона книг, серед яких сотні тисяч шкільних підручників.

За інформацією
“Детектор медіа”

Гута Пеняцька – фальшивий символ трагедії Волині

Дмитро ЧОБИТ,
письменник, краєзнавець

Нині Гута Пеняцька розташована в Підкамінській громаді колишнього Бродівського, а тепер Золочівського району на Львівщині. Село лежало серед глухих лісів на межі Галичини й Волині. У першій половині ХХ ст. більшість його жителів становили поляки. В роки Другої світової війни Гута Пеняцька була повністю знищена, життя там не відновилося. Цей воєнний злочин польська сторона безпідставно приписала дивізії СС “Галичина” та УПА й звинуватила українців у геноциді поляків. Оскільки село знаходилося поблизу Волині, то його спалення пов’язали з так званою “волинською різаниною”. Українська сторона постійно й аргументовано заперечувала польські звинувачення у геноциді й на підставі джерел доводила непричетність дивізії СС “Галичина” та УПА до спалення села і стверджувала, що його знищено у ході каральної акції гітлерівської окупаційної адміністрації Галичини силами німецького війська. Причиною стала тривала співпраця місцевої бойовики польської Армії Крайової з радянськими партизанами.

Після того, як у 2009 році президенти Польщі та України Лех Качинський і Віктор Ющенко спільно відвідали Гуту Пеняцьку та вшанували жертв трагедії цього села, вона стала щорічним епіцентром польсько-українського протистояння. Розбіжності полягають у різних оцінках і трактуванні подій. Польська сторона з дивовижною впертістю продовжує стверджувати, що це село знищили українці тільки тому, що там проживали поляки, тобто звинувачує в злочинах геноциду, а їхніми винуватцями називає дивізію СС “Галичина”, в якій служили українці, і підрозділ УПА “Сіроманці” на чолі з Дмитром Карпенком та українських “хлопів” з довколишніх сіл.

Такі звинувачення присутні у книгах, статтях, відеофільмах багатьох польських науковців, журналістів і політиків. Польський історик, професор Гжегож Мотика у книзі “Від волинської різанини до акції “Вісла” відповідний розділ свого дослідження назвав “Гута Пеняцька – галицький Орадур-сюр-План”, тобто відніс трагедію галицького села до найбільших воєнних злочинів Другої світової війни і без належних документальних підтверджень абсолютно безпідставно приписав вину українцям. Г. Мотика є членом ради Інституту національної пам’яті Польщі та апологетом концепції про геноцид українцями поляків Волині. У 2012 році книга Г. Мотики визнана “кращою історичною працею Польщі”, а її автор нагороджений державним орден “Золотий хрест заслуги”. У Польщі Г. Мотика вважається найбільшим дослідником трагедії Гуті Пеняцької й беззаперечним авторитетом у питаннях так званої “волинської різанини”, його праці лягли в основу польських законодавчих актів, спрямованих проти українського на-

ціонально-визвольного руху, ОУН і УПА.

Незважаючи на те, що Г. Мотика є провідним польським істориком з питань польсько-українського протистояння в роки Другої світової війни, він старанно замовчує його причини і не показує повної та об’єктивної картини історичних подій на Волині загалом і у Гуті Пеняцькій зокрема. І хоча Г. Мотика порівняв Гуту Пеняцьку з французьким Орадуром, він присвятив їй лише неповних чотири сторінки своєї монографії. Більше, ніж він, про Гуту Пеняцьку не написав жоден польський науковець. Наголошую! Про Гуту Пеняцьку, яку в теперішній Польщі зробили символом так званої “волинської різанини”, польські історики не спромоглися написати не те що монографії, а й жодної ґрунтовної наукової статті!

Про наукову добросовісність і сумлінність Г. Мотики свідчить те, що, пишучи про важливу книгу, яка претендує на об’єктивність і достовірність, він нічого і ніколи не згадав про численні мемуари радянських партизанів, які діяли у Гуті Пеняцькій та разом із відомим радянським розвідником Миколою Кузнецовим неодноразово коїли терористичні акти над високопосадовцями німецької окупаційної адміністрації у Львові в лютому 1944 року, що й стало причиною каральної акції гітлерівського окупаційного режиму. Про ці дії я не маю спогадів радянських партизанів. У мемуарах енкаведистів Бориса Харитонова, Бориса Крутікова, Дмитра Медведєва та інших десятки сторінок присвячено подіям у Гуті Пеняцькій та її мешканцям, які допомагали групі Кузнецова здійснювати теракти у Львові в лютому 1944 року. Г. Мотика чомусь не згадує їх жодним словом, чи не тому, що вони повністю викривають польські вигадки про геноцид поляків у Гуті Пеняцькій? Цей польський професор навіть не заглянув в українські архіви Львова, Рівного і Києва, де є немало документальних матеріалів щодо діяльності бази НКВД і радянських партизанів у Гуті Пеняцькій та подій, пов’язаних із її спаленням.

Г. Мотика абсолютно безпідставно пов’язав сотню УПА “Сіроманці” на чолі з українцем-східняком Дмитром Карпенком і дивізію СС “Галичина” зі знищенням Гуті Пеняцької. Показово, що параграф про Гуту Пеняцьку Г. Мотика подав у розділі “Дивізія СС “Галичина”. Факти та міфи”. Тобто йдеться про намагання будь-що притягнути цю дивізію, в якій служили українці, до знищення Гуті Пеняцької. Варто зазначити, що задовго до Г. Мотики неправдиву інформацію про знищення Гуті Пеняцької дивізією СС “Галичина” опублікував російський історик Б. Неврузов у статтях і монографії, виданій у Москві. Виходить такий собі російсько-польський симбіоз історичної брехні про Гуту Пеняцьку.

Щодо сотні УПА “Сіроманці”. Вона справді була, але діяла не під Бродами, а в передгір’ях Карпат. Пан професор переплу-

тав Підкамінь Рогатинський, де ця сотня вела бойові дії з німцями та підрозділами польської Армії Крайової, з Підкаменем Бродівським, де її ніколи не було. Підкамінь біля Бродів розташований у 10 км від Гуті Пеняцької, а Підкамінь Рогатинський – майже за 200 кілометрів від неї. Переплутавши два Підкамені, професор дійшов висновку про те, що коли загін УПА “Сіроманці” вів бій у Підкамені, то знищив і Гуту Пеняцьку.

Те саме стосується професорських звинувачень дивізії СС “Галичина”, у якій добровольцями служили 18 тисяч українців, аби здобути військовий вишкіл і боротися проти російських більшовиків на фронті. Вони добре знали про масові депортації у Сибір та репресії НКВД над українцями Західної України у 1939–1941 роках, тому не бажали повторення російських звірств. Біда Г. Мотики полягає в тому, що він не знає елементарного: дивізію почали формувати у жовтні 1944-го, її новобранці з грудня цього року проходили військові навчання на полігонах Німеччини і Франції. За німецькими воєнними статутами новобранці, перш ніж потрапити на фронт, мали пройти восьми-місячний вишкіл. Таким чином станом на 28 лютого 1944 року вояки щойно сформованої дивізії СС “Галичина” ще не пройшли навчання та перебували за понад тисячу кілометрів від Гуті Пеняцької, тому навіть фізично не могли брати участь у її знищенні. Однак професорська писанина стала підставою для випуску у Польщі меморіальної медалі на честь жертв Гуті Пеняцької, її прикрашає напис: “Пам’яті коло тисячі поляків, мешканців Гуті Пеняцької та її околиць, замордованих відділами СС “Галичина” і УПА. 28. II. 1944”. Безсоромна й цинічна брехня! Аж дивно, як таке блюзнірство можна пов’язати не тільки з науковою доброчесністю та сумлінністю, а й з елементарною цивілізованістю і європейськими цінностями.

На противагу писанням Г. Мотики, мною наприкінці 2020 року видано книгу “Загибель Гуті Пеняцької 28 лютого 1944 року” обсягом 610 сторінок академічного формату. У ній на основі архівних документів, мемуарів радянських партизанів, спогадів польських і українських очевидців докладно описано причини і перебіг подій, пов’язаних зі знищенням українського села Гута Пеняцька. Зокрема на понад 100 сторінках майже погодинно розписано останні два дні Гуті Пеняцької: як її з вечора 27 лютого оточували німецькі війська, як втікали радянські партизани і багато жителів села, як проходив бій на світанку 28 лютого 1944 року, як німці здобули село, як зібрали людей у центрі, а потім помістили всіх у костюли та школі, як проводили допити, як розстрілювали одних і відпускали інших, як ховалися й рятувалися люди. Немало уваги приділено німецькому літаку з чорнобілими хрестами на крилах: на ньому літав командир 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС

оберштурмбанфюрер СС Фрідріх-Вільгельм Бок, який керував каральною акцією з повітря. Як відомо, дивізія СС “Галичина” та УПА літаків не мали. Сам факт наявності літака чітко вказує на гітлерівську каральну акцію та німецькі збройні сили.

Свою книгу я передав у бібліотеки Варшави, Кракова і Вроцлава, Інституту національної пам’яті Польщі, католицькому єпископу Львова, дві книги поштою відправив президенту Польщі Анджею Дуді. Реакція не забарилася. У березні 2021 року в “Газеті виборчій” Гжегож Мотика, очевидно, за відповідним дорученням, опублікував безлику рецензію на мою книгу про трагедію Гуті Пеняцької, в якій не заперечив жодного наведеного мною факту, а лише спробував все перевести на сміх, бо наприкінці зазначив: “Чобіт дописався до того, що поляки самі себе позабивали”.

Повторюю не тільки для пана професора: саме такий характер і мала каральна акція гітлерівського окупаційного режиму проти галицького села Гута Пеняцька – його знищили айнзатц-група “Рейнгольд”, основу якої складала вояки 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС, сформованої у Сілезії; добру її третину становили етнічні поляки. Саме ці поляки-сілезці у Гуті Пеняцькій розмовляли польською мовою з сілезьким акцентом і нею цілий день проводили допити жителів села. Після допитів одних відпускали, переважно поляків з картами фольксдойчів (такіх було кілька десятків), а інших відправляли на розстріл. Розстрілювали тих, які чимось допомагали радянським партизанам. Розстріли відбувалися в двох ямах з-під вапна: одна біля костюлу, друга біля школи. Стріляли майже впритул поодинокими пострілами в спину в її ліву частину, тобто в серце. Розстрілювали німців, бо розмовляли німецькою мовою. Про це розповіла мешканка Гуті Пеняцької українка Марія Вижньовська з роду Кічула, яку розстріляли одною з останніх, коли вже смеркало і яма з трупами була заповнена майже до самого верху. Вона знепритомніла, але вижила, бо куля застрягла в лівій лопатці.

Польська пропаганда міжнародної ненависті

Тепер у Польщі Гута Пеняцька, яку 28 лютого 1944 року знищило німецьке військо у ході каральної акції за співпрацю з радянськими партизанами, стала символом так званих “волинської різанини” і “геноциду поляків українцями”. Про трагедію цього села у вкрай викривленому і неправдивому світлі не раз чули всі громадяни Польщі. На цій фальшивій історії виховуються покоління поляків. У нинішній Польщі Гута Пеняцька стала символом так званої “волинської різанини”. Чому? Тому що про це село в Польщі найбільше писали публіцисти і дуже багато говорили політики, створили відповідне товариство, заснували багато ілюстроване періодичне видання, музей, спеціальний центр пам’яті Гуті Пе-

няцької, демонстрували різноманітні відеофільми на цю тему. Про жодне інше волинське село не сказано більше, як про Гуту Пеняцьку. Про неї в Польщі знають майже всі поляки і неправдиво пов’язують її загибель з українцями, цьому прямо сприяє польська державна влада на найвищому рівні.

Щороку 27 лютого, тобто напередодні річниці спалення села, у Польщі розпочинаються масові заходи вшанування поляків, які загинули в Гуті Пеняцькій. Вранці в костюлах відбуваються богослужіння за польських жертв цього села, у яких беруть участь урядовці, послы до сейму. Про це повідомляють ЗМІ, інформацію виставляють у Ютубі. Ввечері цього ж дня у кафедральному костюлі Львова проходить служба Божа, під час якої виголошуються промови польських єпископів, послів сейму, дипломатів, представників політичних і громадських організацій Польщі. Практично всі виступи мають виражений анти-український характер, у них огульно звинувачують українців, а особіно – дивізію СС “Галичина” та УПА. Захід у львівському кафедральному костюлі транслюється в прямому етері, висвітлюється в передачах польських радіо і телебачення. Вже традиційно 27 лютого стає днем своєрідної підготовки до основних заходів 28 лютого – дня, коли село Гута Пеняцька у 1944 році було спалено, а частина його мешканців розстріляна німцями. Про німців і німецький літак, з якого керували акцією з оточення села, польські історики та політики, як правило, мовчать, хоча очевидці про це не раз згадували і документи таке підтверджують.

28 лютого, або в найближчу неділю до цієї дати, щорічно відбуваються головні публічні заходи з вшанування пам’яті польських жертв Гуті Пеняцької, у ході яких незмінно звинувачують українців, УПА і дивізію СС “Галичина”. Заходи проходять у Варшаві, Вроцлаві, інших містах і селах Польщі, а в Україні – у Львові та Гуті Пеняцькій.

У 2021 році я спеціально присвятив особистий час, щоб на власні очі побачити польську пропаганду ненависті. 27 і 28 лютого, тобто напередодні та в день вшанування чергової річниці загибелі Гуті Пеняцької, я спостерігав за польськими передачами по радіо й телебаченню та опублікував з цього питання докладну статтю в журналі “Дзвін”. Коротко про це.

28 лютого о 6-й ранку всі новини польських радіо і телебачення розпочиналися з повідомлень дикторів про те, що сьогодні особливий день вшанування поляків, які загинули мученицькою смертю в Гуті Пеняцькій. Говорили про так звані “креси всходні”, “Малопольщу”, звинувачували УПА, дивізію СС “Галичина” і просто українців. Про це ж писали періодичні видання, а напередодні проводили на цю тему відповідні виставки фотографій про Волинь—43 та її складову – Гуту Пеняцьку. О 10-й годині на честь жертв Гуті Пе-

няцької пройшов урочистий молебень у варшавському кафедральному соборі в присутності міністрів, керівників і депутатів сейму, політичних і громадських діячів. Богослужіння транслювалися в прямому етері по каналах радіо і телебачення. О 12-й годині розпочалися урочистості біля Могили Невідомого Жовніра у Варшаві, де встановлено окремий меморіал на честь Гуті Пеняцької. Після виступів провідних польських державних і політичних діячів відбулося покладання вінків від імені президента, маршалка сейму, прем'єр-міністра, міністрів, різних діячів та установ. Вінки урочисто несуть до меморіалу жовніри у парадній формі, а урядовці лише поправляють стрічки. Дійство супроводжується трагічним голосом диктора, вкрай політизованим антиукраїнським коментарем і відповідною музикою. Церемонія транслюється по радіо і телебаченню в прямому етері, а далі до кінця дня фрагменти показують по всіх новинах. Усі заходи супроводжуються штампами про вину українців, УПА і дивізії СС “Галичина”, Степана Бандери, українських націоналістів. Цього дня в Польщі не могло залишитися жодного поляка, який би не почув щось про Гуту Пеняцьку. Так у Польщі щорічно на високому державному рівні здійснюється консолідація польського суспільства довкола партії влади та право радикальних сил. У нинішній Польщі Гуту Пеняцьку зробили фальшивим символом волинської трагедії, на чому підживлюють і підбурюють міжнаціональну ворожнечу та антиукраїнські настрої. Для цього ж по вокзалах і центральних площах міст Польщі вивішують великі транспаранти “Волинь—43. Не забудемо!”, “Волинь—43. Пам’ятаємо!”

Правда про дивізію, яка знищила Гуту Пеняцьку

Насправді Гута Пеняцька була знищена німецьким окупаційним режимом у ході типової каральної акції як покарання за співпрацю з радянськими партизанами. Вона стала наслідком влаштування у цьому селі постійно діючої бази радянських партизанів і здійснення ними диверсій на залізницях, шосе та скоєння терактів над гітлерівськими високопосадовцями у Львові в лютому 1944 року. До цієї каральної акції гітлерівці підготувалися дуже ретельно, бо дізналися, що станом на 22 лютого у Гуті Пеняцькій перебувало понад 200 добре озброєних радянських партизанів та близько 100 польських поліцаїв, які при наближенні радянського фронту втекли туди з німецької служби. Для оточення досить великого села, розташованого серед лісів, німці створили каральну айнзацтгруппу “Рейнгольд” на чолі з оберштурмбанфюрером СС Фрідріхом-Вільгельмом Боком, командиром 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС.

Ця дивізія була сформована восени 1939 року в Сілезії з тамтешніх жителів: німців, поляків і чехів. Понад сто офіцерів і під-офіцерів тієї дивізії мали виразні польські імена і прізвища. Про цю дивізію у 2009 році в Канаді вийшла друком праця Фрідріха Гусеманна англійською мовою у

двох томах. (*Huseman Fridrich. In Good faith. History of the SS-Polizei-Division (4. SS-Polizei-Panzergrnadier-Division). Manitoba. Canada. 2009*). Перший том має 436 сторінок, а другий — 580.

Згідно з німецькою військовою номенклатурою збройні сили гітлерівської Німеччини ділилися на два основні різновиди: фронтові, які брали участь у боях, і поліційні, які забезпечували тили і дуже часто виконували каральні функції. Саме такою була специфіка 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС. Загальна чисельність дивізії становила близько трьох тисяч вояків, однак вони у складі окремих полків і батальйонів дуже часто виконували каральні функції одночасно в різних місцевостях і навіть країнах. Тобто полки та інші підрозділи дивізії в один і той самий час могли перебувати в різних віддалених одне від одного місцях.

Розкопки з пошуку масових поховань на території Гуті Пеняцької

Книга німецького автора Ф. Гусеманна позитивно характеризує німецьких вояків, які виконували свій військовий обов’язок, у ній описуються обставини формування та походів окремих полків і бойових груп дивізії (айнзацтгрупп), однак відсутні докладні описи конкретних діянь на території України. І зрозуміло чому: потрібно було б навести відомості про участь дивізії у голокості на території Польщі та України у 1940—1944 роках і спаленні українських сіл впродовж осені 1943 — весни 1944 років.

У книгах Ф. Гусеманна відсутні будь-які посилання на джерела, але з їхнього змісту зрозуміло, що у своєму історико-військовому дослідженні автор використав архівні документи. Так, на форзаці другого тому опубліковано карту руху дивізії впродовж зими 1943—1944 років. Ось який вигляд мав її маршрут. Східним пунктом перебування дивізії на території України вказано Харків, звідти дивізія під час загальної відступу німців у 1943 році рушила на Київ. З літа до осені 1943-го підрозділи дивізії перебували на Київщині й Житомирщині. Наприкінці листопада вони були під Черкасами, зокрема в Старому Селі та Вільшані (на карті Olschana).

14 грудня 1943 року радянські війська зайняли Черкаси. У ході наступу радянської армії німецькі війська продовжували відступати, а підрозділи 4-ї полі-

ційної моторизованої дивізії СС забезпечували тил фронтовим частинам, тобто відступали першими. На карті стрілками показано рух з Черкас на Вінницю і далі на захід. Вінницю радянські війська зайняли 20 березня, Проскурів (тепер Хмельницький) — 25 березня 1944 року. Німці продовжували відступати; попереду фронтових частин Вермахту відступали поліцейські війська. У лютому 1944 року з Вінниці 4-та поліційна моторизована дивізія СС рушила на захід. Її шлях пролягав через Проскурів і Тернопіль. Це добре видно з карти. Ця ж карта міститься на сторінці 179 фотоальбому про цю дивізію, опублікованому німецькою мовою (*Die guten Glaubens waren. 4 SS-Polizei-Panzergrnadier-Division im Bild*). На жаль, автори видання і видавництво не вказані, однак є дані, що книга видана в Німеччині в 2016 році.

І хоча автори книг про 4-ту

інське село Гута Пеняцька, більшість мешканців якого тоді становили поляки. А до цього та дивізія впродовж 1943—1944 років знищила кілька десятків українських сіл Київщини і Житомирщини. Тут ми наведемо діяння цієї дивізії на її останньому етапі — під час перебування на Черкащині та відступу з Черкас до Тернополя і далі на захід.

Черкаська область

9 жовтня 1943 року знищено село Вдовичине Чигиринського району. Загинуло 405 мирних жителів, спалено 140 дворів.

У цьому ж районі на початку листопада 1943 р. знищено село Мельники. Загинуло 300 жителів, спалено 352 двори, а село Чернече стерто з лиця землі. Кількість жертв не встановлена.

У листопаді 1943 року знищено село Будище Черкаського району. Загинуло 156 мирних жителів, спалено 510 дворів. У цьому ж районі повністю знищено

ло Криштопівка Іллінецького району. Знищено 347 з 360, уціліло лише 13. Загинуло 59 жителів села, а ще 115 — вивезено до Німеччини на примусові роботи.

14 січня 1944 року спалено село Василівку Іллінецького району. 35 людей вбито і важко поранено, спалено 170 хат. Село знищено за надання притулку радянським партизанам і співпрацю з ними.

16 січня 1944 року спалено село Вахнівку Липовецького району. Загинуло 56 жителів, знищено 76 хат.

21 січня 1944 р. знищено село Павлівка Крижопільського району, за те, що поблизу села 17 січня партизани напали на колону німецьких автомашин, вбили і поранили багато німецьких солдатів. В ході каральної акції загинуло 66 місцевих жителів, спалено повністю 350 дворів.

На Вінниччині спалено ще низку сіл, вбито чимало мирних мешканців, знищено сотні хат.

Хмельницька область.

16 січня 1944 року спалено село Комини Ізяславського району. Загинуло 40 осіб, спалено 137 дворів із 141.

21 січня знищено село Поліське Ізяславського району за те, що біля села партизани вбили 7 есесівців. Загинуло 27 мирних жителів, спалено 240 дворів, вцілів лише один мурований будинок.

22 січня 1944 року знищено село Білотин Ізяславського району. Загинуло 4 жителі, спалено 62 двори.

24 січня 1944 року знищено село Канівка Волоцького району за співпрацю з радянськими партизанами і напади на німців. Розстріляно 80 селян, 54 вивезено на примусові роботи до Німеччини, спалено 132 двори.

4 лютого 1944 року знищено село Сошне за те, що біля села вбито трьох німецьких солдатів. Кількість загиблих точно не встановлена, спалено 222 з 223 двори.

16 лютого спалено село Михля Ізяславського району. 19 осіб загинуло, 312 дворів спалено.

23 лютого 1944 року спалено село Сенютки Білогірського району. 25 жителів села загинуло, 46 відправлено на примусові роботи до Німеччини, повністю знищено 153 із 155 дворів.

Вищенаведені відомості про спалені українські села не є повними, але з них добре видно загальну картину німецьких каральних акцій. Їх подано по кожній області, через території яких у цей же час проходили вояки 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС. Отже, в лютому 1944 року підрозділи цієї дивізії відступили до Тернополя, що в 50 кілометрах від Гуті Пеняцької і розквартирувалися у цій місцевості. Про те, що в лютому 1944 року в селах Пониква (10 км на північний захід від Гуті Пеняцької) та Волюхи (8 км на захід), Підгірці (10 км на південний захід) розташувалися німецькі військові підрозділи, солдати яких розмовляли польською і чеською мовою, в Польщі опубліковано спогади самих поляків — сучасників та очевидців цих подій. При тому польські очевидці згадують одну важливу обставину: німецькі солдати говорили польською

Продовження на стор. 6

“Правду щодо гострих історичних проблем мають встановлювати не політики й державні діячі, а науковці”.

Гута Пеняцька – фальшивий символ трагедії Волині

Закінчення.

Початок на стор. 4—5

мовою із сілезьким акцентом. Цей акцент якраз і вказував на 4-ту поліційну моторизовану дивізію СС, сформовану у Сілезії.

З публікацій двох вищезгаданих видань про 4-ту поліційну моторизовану дивізію СС випливає, що ці праці створені на основі архівних документів. Цілком зрозуміло, що автори використовували те, що їм було потрібно для позитивного змісту книг. Однак в архіві цієї дивізії мусять бути різноманітні документи, в тому числі й ті, що свідчать про спалені українські села. Виявлення цих документів безперечно пролле чимало додаткового і об'єктивного світла на дійсні обставини загибелі українського села Гута Пеняцька та покладе край цілком надуманим і безпідставним польським звинуваченням дивізії СС “Галичина” та УПА у цих воєнних злочинах, до чого вони не причетні.

Тільки документально підтверджена правда про спалення села Гута Пеняцька може остаточно і переконливо спростувати безсоромну маячню шовіністичних польських крайніх правих сил, які роками паразитують на брехні, українофобії й за рахунок відвертого і неприхованого розпалювання міжнародної ворожнечі, пропаганди ненависті до українців здобувають співчуття і прихильність польського суспільства та навіть перемагають на президентських виборах, яскравим прикладом чого є колишній голова Інституту національної пам'яті Польщі Навроцький, відвертий українофоб та організатор роздування у цій країні антиукраїнської істерії про трагедію Волині, в тому числі Гуті Пеняцькій.

У пошуках архіву 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС передусім має бути зацікавлена українська держава. Те, що той архів існує, нема жодного сумніву. Його варто шукати насамперед у державних архівах Німеччини; можливо, він є у США або Канаді, куди частина німецьких воєнних архівів потрапила у якості трофеїв. Допомогу в розшуку могло б надати Міністерство закордонних справ України. Результати стали б набагато кориснішими чим постійна але малопродуктивна полеміка та суперечки з польськими шовіністами різних гатунків. До пошуків цього архіву мають спонукати останні події на ниві польсько-українських відносин, вони стосуються не тільки антиукраїнських демаршів Навроцького, а й нещодавно проведених на території України археологічних обстежень місць, у яких загинули поляки в роки Другої світової війни. До таких належить і Гута Пеняцька.

Ще таке суттєве доповнення. Свого часу віцепрем'єр-міністр України Павло Розенко, в обов'язки якого входили питання польсько-українського протистояння в галузі історичних фактів, в розмові зі мною повідомив, що польська сторона не зацікавлена в докладних наукових дослідженнях. Польський візаві українського урядовця заявив: “Наші науковці вже давно

все дослідили, а наш сейм прийняв відповідні закони, тому вам потрібно це визнати і з тим погодитися”. Як польські вчені “дослідили” — видно на прикладі професора Г. Мотики та загибелі Гуті Пеняцької, про що коротко згадано вище.

П. Розенко уважно ознайомився з матеріалами про 4-ту поліційну моторизовану дивізію СС і доручив Міністерству закордонних справ допомогти українським історикам у розшуку матеріалів цієї дивізії. Результат нульовий — “допомагають” досі.

Пошукові дослідження в Гуті Пеняцькій 2026 року

Проведені Інститутом національної пам'яті Польщі за участі української сторони пошукові роботи масових поховань, пов'язаних з подіями періоду Другої світової війни, які у Польщі називають “волинською різаниною” та “геноцидом поляків”, ведуться відповідно до домовленостей президентів України та Польщі Володимира Зеленського і Кароля Навроцького, досягнутих наприкінці 2025 року. Наразі пошукові роботи з виявлення місць масових поховань людей проведено на Волині та в Гуті Пеняцькій. На Волині, у місцях, вказаних польською стороною, не виявлено місць масового поховання, знайшли одну, поодинокую могилу.

Більш вдалими стали пошукові роботи в Гуті Пеняцькій, які тривали з 8 до 18 червня. У різних місцях екскаватором було закладено шурфи довжиною в кілька десятків метрів. Використовувалась різноманітна пошукова техніка. Виявлено кілька гільз від патронів польського виробництва. Це може вказувати на те, що бійка Армії Крайової цього села могла відстрілюватися від нападників у лютому 1944 року. Безперечно, що таке свідчить: польську зброю приховали ще з 1939 року, що узгоджується із спогадами місцевих поляків. Розчищено фундаменти костюлу. У 10 метрах північніше фундаментів костюлу експедиція виявила яму з останками людей. Було видно кістки, черепи, розташовані у різних позах. Контури ями невеликі. Коли я приїхав, то її вже закрили землею. На цьому пошукові роботи у Гуті Пеняцькій 18 червня припинилися.

Наступного дня Інститут національної пам'яті Польщі опублікував повідомлення, в якому йшлося про 25 локацій, на яких виявлено людські останки, та подав їх як польських жертв українців. В інтернеті здійснюлася неймовірна антиукраїнська хвиля дописів і звинувачень. Біль-

шість подумала про 25 місць масових поховань людей, але то далеко не так. Під словом “локація” діячі Інституту національної пам'яті Польщі розуміли знахідки окремих фрагментів людських кісток поряд з поховальною ямою, але за її межами. Загальна площа таких знахідок — зо два десятки квадратних метрів.

У ході досліджень встановлено, що окремі людські кістки хаотично розкидані поблизу самої поховальної ями. Це вказує на те, що вони потрапили туди із самої ями. Впевнений, що це стало наслідком роботи бульдозерів.

У 60-х роках минулого століття тодішня комуністична влада повсюдно збільшувала посівні площі, розорюючи громадські пасовища та пустирі, викорчовуючи численні гаї серед полів. На той час колишнє село Гута Пеняцька перетворилося на величезний пустир, на якому виднілися румовища від спалених хат і хлівів, росли сади, кущі. Тоді було розібрано костюл, який стояв цілим з вхідними дверима та іконами всередині. До речі, в багатьох радянських і польських пропагандистських публікаціях йшлося, що українці спалили поляків у костюлі. Розчищаючи площу, бульдозери розрівняли залишки хат і садів колишнього села Гута Пеняцька та перетворили цю місцевість на колгоспне поле. На цьому полі тамтешній колгосп імені Миколи Кузнецова вирощував врожаї до 1991 року. Припускаю, що під час земельних робіт бульдозер міг зачепити верх поховальної ями та розсіяти людські кістки, тому вони й розкидані хаотично. Цей факт є ще одним доказом того, що яма була заповнена до самого верху, про що й свідчили очевидці.

Верх поховання знаходився неглибоко, тому бульдозер його зачепив, але саму яму цілком не зруйнував. Для повноти картини потрібно провести ексгумації, до яких залучити фахівців та встановити причини смерті людей. Ці роботи потрібно ретельно готувати на наступний рік. Але вже тепер дещо зрозуміло.

У своїй книзі “Загибель Гуті Пеняцької 28 лютого 1944 року” я писав, що мешканців Гуті Пеняцької незалежно від їхньої національності після допитів німці розстрілювали у двох ямах з-під вапна (поблизу костюлу і біля школи). І костюл, і школа були невеликими одноповерховими спорудами. Самі поляки називали костюл капличкою. Під час обстежень виявлено його фундаменти і встановлено розміри: 17 метрів в довжину і 7 в ширину.

Школа була ще менша. Для мурування та тинькування стін цих споруд потрібно було до 10 тонн вапна. Його гасили поблизу цих споруд, які збудували у 1938–1939 роках. Ями залишилися не засипаними, очевидно тому, що в них ще залишилося вапно. В лютому 1944 року стояли сильні морози і випали глибокі сніги. Копати ями німцям не було жодної потреби — вони використали ями з-під вапна для поховання своїх жертв. По суті ями були малі, тому не могли вмістити велику кількість трупів.

У звіті про знищення Гуті Пеняцької, переданому у березні 1944 року по радіо командою польського підпілля у Варшаві польському уряду в Лондоні, зазначалося, що “німці вимордували близько ста осіб”. Це складене по гарячих слідах повідомлення має надзвичайно важливе значення, бо, по-перше, чітко вказує на німців, які знищили село, а по-друге, називає число загиблих — “близько ста осіб”. Ці перші польські відомості є правдивими. Напередодні оточення німцями села його поспішно залишили всі радянські партизани, всі польські поліцейські втікачі, майже всі польські бойовики і всі молоді хлопці. Залишилися переважно старі, фольксдойчери, жінки і діти, бо думали, що німці їх не чіпатимуть. Тобто в селі залишилися мало людей, більшість із них загинула.

Щодо загальної кількості полеглих мирних жителів Гуті Пеняцької, то їх було стільки як вказано у першому польському повідомленні — “близько ста осіб”. У цей же час професор Г. Мотика без будь-яких посилань на джерела вказує цифри від 600 до 800 загиблих і називає це найбільшою пацифікацією поляків українцями в роки Другої світової війни. На відміну від Г. Мотики польські політики і громадські активісти публічно називали значно вищі цифри загиблих у Гуті Пеняцькій: 1000, 1500 і навіть 2000 осіб. Тобто збільшували число жертв більше як у 20 разів. В останньому повідомленні Інституту національної пам'яті Польщі стверджується про 850 загиблих, також без будь-яких посилань на джерела.

Внаслідок гітлерівської каральної акції в Гуті Пеняцькій дві ями з-під вапна були заповнені людськими тілами до верху. 23 березня 1944 року ці ями бачив і згадав у своєму щоденнику командир партизанського з'єднання імені Сталіна М. Шукаєв. Ями були незасипані, від них йшов сильний запах.

Безперечно, що майбутні ексгумаційні роботи покажуть значно точніші цифри жертв та встановлять причини їхньої смерті. Але не менш важливими для повноти картини мають стати подальші дослідження, найважливішими з яких є пошуки та робота з архівними документами 4-ї поліційної моторизованої дивізії СС, яка знищила в Україні кілька десятків українських сіл, у тому числі Гуту Пеняцьку.

Постскрипtum

На завершення хочу привернути увагу до однієї надзвичайно важливої обставини — добропо-

рядності й сумлінності польських істориків, особливо тих, які наділені науковими ступенями та званнями, їхньої моральної відповідальності за достовірність результатів своїх досліджень і публікацій.

У книзі “Загибель Гуті Пеняцької 28 лютого 1944 року” я навів численні приклади, які викривають відверті вигадки, фальсифікації історичних фактів, брутальні наклепи на українців свідомо, а отже, зумисно скоєні польськими науковцями, зокрема докторами історичних наук, професорами Едвардом Прусом, Юзефом Волчанським, Генриком Команським, Шепаном Секеркою, Євою Семашко. Рецензент моєї книги у “Газеті виборчій” професор Гжегож Мотика жодним словом не згадав гострої й нищівної критики та моїх розвінчувань польських фальсифікаторів, бо їх неможливо заперечити й спростувати, за них має бути соромно. Водночас і сам Г. Мотика у своїх працях, відзначених преміями і державними орденами, робив так само — голосливо, без будь-яких доказів писав про те, що не відповідало історичній дійсності, зокрема щодо подій на Волині та в Гуті Пеняцькій. Це стосується насамперед абсолютно безпідставних звинувачень сотні УПА “Сіроманці” та дивізії СС “Галичина” у знищенні Гуті Пеняцької, до чого вони навіть фізично не могли бути причетні, бо тоді перебували за сотні й тисячі кілометрів від місця подій.

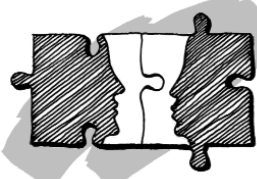
Тема трагедії села Гута Пеняцька надзвичайно запалітизована польською стороною. І це тоді, коли польська історична наука з цього важливого для Польщі та України питання не має жодних поважних наукових здобутків.

Правду щодо гострих історичних проблем мають встановлювати не політики й державні діячі шляхом емоційних виступів з трибун і прийняття недолугих законодавчих актів, а науковці через дослідження архівних документів, дискусії під час наукових конференцій, публікації статей і монографій. Тобто вкрай назріло питання перевести проблему трагедії Волині в цілому і Гуті Пеняцької зокрема з політичної в наукову площину. Тільки таким шляхом ми можемо відновити дійсні обставини справи, пізнати правду і позбутися нерозважливих емоцій, взаємних образ, принижень і звинувачень.

З огляду на це вважаю за необхідне, щоб Україна в особі міністерств закордонних справ, освіти, культури, Академії наук України, Українського інституту національної пам'яті, Головного архівного управління організувала і провела міжнародну наукову конференцію, присвячену трагедії села Гута Пеняцька, тобто теми, яка стала однією з найбільш важливих проблем польсько-українських відносин.

Історична правда потрібна заради досягнення взаємного порозуміння, відновлення довіри й добросусідських відносин між Польщею та Україною, українцями і поляками.

Дмитро ЧОБИТ

Інтелектуальна проституція і хамство в університетському середовищі

Микола ТИМОШИК

П’ять тривожних тенденцій

Назву бодай перші п’ять, на мою думку, найбільш тривожних тенденцій:

- витіснення з університетських коридорів духу професійної доброчесності; служіння науці часто стало замінюватися профанацією і заробітчанством вузького кола її верхівки;
- спрощення змісту програм, урізання саме національного компоненту формування особистості, нівеляція оціночних критеріїв у час екзаменаційних сесій заради блатних та контрактників-годувальників, що складають тепер основний контингент студентів;
- збільшення у ректоратах і на катедрах кількості непотоплюваних за всіх міністрів від освіти плагіаторів, фахових невігласів і непатріотів із владно-грошовитого оточення;
- розширення і нівеляція кістка університетської спільноти — професорсько-викладацького складу, який у багатьох вишах через страх скорочення чи урізання ставок усе більше стає упослідженим, безправним, безголосим, боязливим і слухняним;
- фактичне процвітання інтелектуальної проституції, коли низка досвідчених і здатних писати доладні тексти викладачів вимушено полишає принизливе малооплачуване викладання й торгує-продає написані власноруч тексти статей та дисертацій на замовлення за гроші. Особливо процвітає бізнес на так званій скопусній темі (без того купленого скопусу, якого ніхто не бачить і, звісно, не читає, прохід у вишівське начальство в нас тепер неможливий).

Утім, межа такої деградації десь же має бути. І хтось має про це голосно говорити.

Якісні й самостійно виконані дисертації стають рідкістю

Почну цю прикру історію з доброго інформаційного приво-ду.

Днями в Київському столичному університеті ім. Б. Грінченка відбувся захист докторської дисертації. Бачу два складники нереперсичності цієї події:

- це чи не перше за останні роки наукове дослідження, присвячене реаліям національної журналістики, а не ефемерним, за вуха притягнутим до журналістики, соціальним комунікаціям, якими просякнута нині вся журналістика; у цьому випадку йдеться про проблеми побутування норм професійної етики журналіста в роботі з жертвами воєнних злочинів;
- до захисту роботу подав не вчорашній випускник магістратури, який не нюхав страв із кухні ЗМІ (що стало, на жаль, сушим прокляттям для сучасної журналістикознавчої науки), а відомий журналіст-практик із Полтави Віталій Улибін із добротним послужним списком набутих фахових навичок та компетенцій: керівник пресслужби, засновник і головний редактор інформаційно-аналітичних видань, викладач журналістських стандартів, медіа-експерт і медіаменеджер.

Як головний опонент дисертації, можу потвердити: захист на разовій спеціалізованій раді із галузі знань 06 — “Журналістика” в університеті Грінченка, де працює здобувач, був блискучий. Це

Про межу деградації національної науки і освіти

Про деградацію української науки й освіти вже писано-мовлено нескінченну кількість разів. Лиш із моєї подачі — понад десять аналітичних статей. Але нічого, на жаль, не змінюється на краще. Університети, яких у нас насправду забагато, продовжують деградувати і гвалтувати вироблену віками доброчесність, шляхетність і візрцевість наукової спільноти. Деградація науки і освіти в Україні в останні роки набрала нечуваних темпів.

засвідчили і рецензенти, і опоненти, і члени спецради під час жвавого обговорення.

Бюрократичні рогатки для доброчесних учених

Втім, захист цей міг.. не відбутися, або бути скасований, або перенесений за невизначений час.

Причина? Насправду дику-ська. Вона не піддається розумінню з точки зору здорового глузду: у відділі кадрів Київського національного університету культури і мистецтв, з яким опонент дисертації як професор пов’язаний офіційно оформленими трудовими відносинами, відмовили... за-вірити підпис і поставити печатку вишу на відгуку офіційного опонента. За тональністю спілкування з професорами-викладачами, безапеляційністю відмови, поведінкою завідувачки із явними задатками воєначальника цей відділ у КНУКІМі нагадає мені колишній, страшний ще від років навчання в КДУ, “четвертий стол”, як філію відділу КДБ, в якому і працювали агресивні до викладачів та студентів службісти цієї репресивної організації. Найприкріше те, що нинішнє керівництво КНУКІМу толерує таке ставлення.

Хто проходив складну й виснажливу нервово процедуру захисту дисертації, може уявити, який шок може пережити здобувач, коли довідається про таку новину: в справі про захист бракує засадничого документа-відгуку головного опонента. Весь огром документів, який готувався кілька років, є. Це рекомендований до захисту сам текст дисертації, оголошення про дату захисту, склад рецензентів і опонентів, їхні посади й наукові регалії. Все затверджено й завізовано, необхідна інформація оприлюднена на відповідній міністерській платформі. Задіяно в цей процес десятки серйозних осіб. Є й сам відгук опонента, але він не може завізувати за місцем роботи свій підпис.

В чому ж колізія?

“Ми завіряємо підписи лише тих викладачів, які працюють на повну ставку”, — сухо і безапеляційно відповіла мені заввідділу кадрів.

Так. На початку цього календарного року автор цих рядків перейшов на академічну роботу в систему НАНУ, але залишився працювати на умовах сумісництва на посаді професора катедри інформаційної діяльності та зв’язків з громадськістю факультету PR, журналістики та інформаційної політики Київського національного університету культури і мистецтв, хоча останні роки працював тут на повноштатній ставці.

Аби в деталях описати фактично цілоденні перипетії, пов’язані з розв’язанням цієї проблеми, треба цілих кілька сторінок (що хроніку приниження прибережу для мемуарів). Тут лиш перелічу тих високопосадових осіб у КНУКІМі, до кого я звертався того дня із прибулим з Полтави дисертантом з проханням по-людськи зарадити цій

дрібній, фактично формальній, справі та не доводити її до абсурду. Адже в цьому випадку йшлося не про документ для фіскальних, контролюючих, виконавчих органів, а всього лиш про науковий відгук професора не з вулиці, написаний власноруч, підпис під яким слід було потвердити.

Ось до кого я звертався з вихованцем іншого вишу:

- в.о. ректора університету (колишній декан факультету готельно-ресторанного бізнесу) Ігор Комарніцький,
- колишній ректор КНУКІМу, а нині ректор КУК Михайло Поплавський,
- голова вченої ради КНУКІМ Тетяна Новальська,
- два проректори КУК і КНУКІМ.

Ніхто з них, навіть всесильний, здавалося б, професор М. Поплавський, не міг подолати категоричного “ні”, яке прозвучало зранку від проректорки з науки КНУКІМу, докторки наук із соціальних комунікацій, професорки Юлії Трач з посиланням на якісь документи-інструкції.

Аби не наражати на непереборну проблему приїжджого юного здобувача наукового ступеня з журналістики, вирішив звернутися до юристів. Що ж з’ясувалося?

Законодавство не містить вимоги, що це має бути винятково основне місце роботи. Головне, щоб установа, яка ставить печатку, офіційно підтвердила: “громадянин (ПІБ) дійсно працює в нашій установі на посаді (назва посади) і підпис завіряємо”.

Ще два аргументи до твердження, що проблема з завіренням підпису свідомо створена. У спецраді КНУКІМ із захисту дисертацій із соціальних комунікацій, де автор цих рядків був її членом дві каденції, доти постійно приймалися й завірялися підписи офіційних опонентів, які були сумісниками в цьому університеті.

Університет Грінченка, де мала захищатися ця дисертація, ніколи не вимагав завірення підписів опонентів лише повноштатних працівників; у цьому питанні принципово була фахова вимога, щоб опонент мав публікації і книжкові видання за темою дисертації.

Чим зрештою закінчилася історія з не завіренням мого підпису після таких авторитетних консультацій? Перемогою здорового глузду, хоча на боротьбу за нього втрачено час і нерви. То чи варто було “город городити” у такий непорядний спосіб?

Для тих, хто відповідає принципам буття в професії Журналіста і науці із Журналістики в конкретиці моєї давно виведеної формули “Чотирьох П”: Порядність, Професіоналізм, Патріотизм, Прямоствояння, відповідь на це запитання однозначна: категорично не варто. І недостойно.

Волонтаристська помста за чесність у науці

Два принципові питання цього підрозділу.

1. Чому так вчинила проректорка з науки КНУКІМ Юлія

Трач, переконавши навіть своїх безпосередніх начальників, що чинить правильно?

2. Чому маловідома в науці начальниця з науки університету зі статусом національного веде себе так із професором?

Здається мені, що вона для адміністрації університету — просто “очень нужный человек”, оскільки безкарно дозволяє собі такий стиль стосунків з підлеглими.

Генезу цієї поведінки можна буде зрозуміти, коли назву три факти своїх незгод, висловлених у публічному просторі, щодо деяких рішень пані проректорки в час праці в університеті:

1. У статусі вже новопризначеної проректорки Юлія Василівна Трач на нараді викладачів університету запропонувала... платити один одному до 500 грн (!?) за взаємне цитування, щоб підвищити індекс цитування університету. Більш абсурдної і принизливої для доброчесних дослідників пропозиції я ніколи й ніде не чув. Як про таке можна було промовчати?

2. Як рецензент університетської монографії “Соціокультурна динаміка українського суспільства” (2020) я висловив сумнів у доцільності вміщення явно не наукового, а полемічно-провакативного опусу колишнього проректора з науки КНУКІМу і колишнього міністра культури С. Безклубенка, який і близько не нагадував наукового стилю й був схожим на лайку, скеровану передусім проти академіка НАНУ, шістдесятника-опозиціонера Івана Дзюби. Оскільки цю статтю замовляла сама пані Трач і вона ж рекомендувала її до друку як відповідальний редактор монографії, то про ніяке зняття цього тексту з верстки не було й мови. Тоді я запропонував, у знак незгоди, зняти з тої монографії мій власний розділ, аби не ганьбитися перед порядною науковою спільнотою. Монографія все ж вийшла, без того пасквілю на шістдесятника-страдника Дзюбу. Верстку цієї монографії з усіма моїми правками і зауваженнями щодо того ненаукового пасквілю збережу для історії. Але проректорка цього таки не забула.

3. За мою відмову рекомендувати до друку в очолюваний мною журнал КНУКІМу “Український Інформаційний Простір” кілька статей співробітників університету, які, точно знаю, самі не писали, але купували статті в університетському синдикаті відомих у колективі двох-трьох інтелектуальних проститутток (вони на цьому просто заробляли), Юлія Василівна довго шукала нагоди закрити цей журнал. За другою спробою їй таки вдалося переконати ректора, що собівартість випуску журналу висока й університетові він не потрібний. Це при тому, що УІП мав сертифікат Індексу Коперникуса, швидко потрапив у категорію фахових видань “Б”, був присутній на 11 міжнародних наукових платформах і мав високий індекс цитування в науковій спільноті України і світу. Лишалось зробити два кроки до категорії А. Од-

нак 17-те число важливого, україноцентричного і чесного в науці, без грошових поборів, УІП, що вийшло в світ у травні цього року, виявилось останнім у його дев’ятирічній історії.

Тут нема чого коментувати. Читає все зрозуміє, звідки росли роги тієї помсти.

Рекомендована зверху профанація навчання

Міркуючи над витокami волюнтаризму високопосадовців проректорського рівня, ставлю самому собі дивні запитання:

Чи допустимий у національному університеті такий стиль керівництва?

Чи може бути мірилом стосунків в діалозі “професор-проректор”, коли в основу береться не істина, а нічим не підтверджена амбіція й елементарне невігластво?

Замість створеного пані проректоркою Трач “мишачого балагану” із завіренням підпису мушу вказати в.о. ректора І. Комарніцькому, який, судячи з медіаційної активності, розраховує перемогти на виборах ректора вишу цього року, на бодай дві за давнені хвороби КНУКІМу, які слід негайно лікувати для підвищення підупалого авторитету університету.

Скажімо, вкрай пора проаналізувати шлях проходження тестових завдань від викладача до навчального департаменту та з’ясувати, чому зміст цих тестів стає відомим тим студентам, які місяцями не ходять на заняття, принципово не виконують завдань із робочої програми предмету, а тести ці здають на “відмінно”.

Можу засвідчити це на прикладі моїх нормативних дисциплін для бакалаврів і магістрів, які упродовж останніх років читаю: “Основи журналістики”, “Науковий текст: методологія написання та редагування”.

Ще одне дуже слабке, на мою думку, місце в університеті, розв’язання якого в компетенції саме проректора з науки:

- чому на відділенні магістратури студентам, які не були жодного разу на лекціях і практичних, викладачеві пропонують ставити прохідне Е-61;
- чому на ректорську контрольну рекомендують виконавців із цього департаменту “придумати дуже легенькі питання”;
- хто благословляє таку “рекомендацію”?
- хіба Силабус дисципліни, його Робоча програма є порожньою формальністю? Для перевіряльників з Міносвіти?

Ось би куди прикладати взір проректора з науки, щоб університетові залишитися на плаву, щоб вижити в цю непевну пору, а не мститися у такий непорядний, не властивий стандартам класичного університету, спосіб професорові, який ніколи не халтурив у професії й не боявся речі називати своїми іменами.

Втім, про уроки такої, на перший погляд, локальної історії з присмаком волюнтаризму у нібито реформованій вищій школі, в якій чесні й порядні викладачі все більше чуються дискомфортно, варто поміркувати не лише на рівні публіцистики, як у цій статті, а й на рівні наукового осмислення цієї гостроактуальної для сучасного українського державотворення проблеми.

Бо далі мовчати вже не можна. Бо це — межа, за якою — прірва.

“Книжка “Воскресіння через пів століття”
воскрешає імена, долі, а відтак правдиву історію
нашої боротьби за державність”.

Таємний сад Миколи Процюка

29 липня в Публічній бібліотеці ім. Лесі Українки відбулася презентація книги “Воскресіння через пів століття” Миколи Процюка. Видання, як і його головний герой – начальник штабу УПА-Південь Василь Процюк-“Кропива”, – має неймовірну долю.

Тут на тлі особистої історії розгортається героїчна сторінка національно-визвольних змагань за незалежність України. Десятиліттями правда про цю боротьбу спотворювалася, замовчувалася, ховалася в архівах. “Воскресіння через пів століття” – це слово правди про ОУН, УПА.

...Маленький Миколка востаннє бачив свого тата у трирічному віці, 1942 року, а потім той пропав без вісті – жодної інформації. Усе життя син намагався знайти татові сліди, проте в тодішній державі це було небезпечно. За незалежної України Микола Процюк відновив пошуки і з’ясував, що його батько

народився – у ВД “Букрек”, 2025 року. І під час чергового приїзду в Україну пані Ірини з Іванною, в улюбленій кав’ярні біля Софії Київської я вручила родині сигнальний примірник. Нарешті рукопис у канцелярській папці став Книжкою, яка нині помандрувала до людей.

До презентації долучилися донька та онуки автора, які спеціально прибули з-за кордону: Ірина Процюк, Іванна Божок із Франції та Павло Божок із Данії.

Зустріч з книжкою Миколи Процюка “Воскресіння через пів століття” стала подією, кажу без перебільшень. По закінченні люди не розходилися, емоційно

Правда відкривалася з відродженням Незалежності України. Поставала з архівів і свідчень живих учасників національно-визвольної боротьби, воїнів УПА, родин, які поверталися в Україну після ГУЛАГу. Правда про репресоване виселене повстанське село Антонівці відкрилася журналісту і письменникові Олександрові Балабку ще у 1990 році, і він встиг записати свідчення тих кількох людей, які тут залишилися. У свідченнях – трагедія великого села, яке безпідставно і жорстоко до найменшої дитини було виселене, а село знищене.

Пів століття шукав сліди свого батька Микола Процюк і знайшов місце його героїчної загибелі. Про синівський біль, про жаль за тим, що виріс сиротою, про захоплення славним батьком Василем Процюком-Кропивою йдеться у книжці. Радію серцем, що стала упорядницею-редакторкою унікального видання. Дякую дорогій подрузі Дарині Максимець – директорці ВД “Букрек”, що з любов’ю видрукувала його.

Зійшлися на тому, що книжка Миколи Процюка “Воскресіння через пів століття” воскрешає імена, долі, а відтак правдиву історію нашої боротьби за державність. Без усвідомлення цієї правди ми не матимемо повного уявлення про те, хто ми є насправді. На думку письменниці Любові Голоти, потрібно створити бібліотеку з тематики визвольної боротьби. Має вивчатися окремий предмет у школах.

Своїми думками поділилася родина автора. Пані Ірина Процюк розповіла, що вона народилася і значну частину свого життя провела за межами України – в Росії, оскільки батько був військовим, підполковником радянської армії. Донька росла звичайною радянською школяркою. Проте вдома тато з мамою розмовляли українською. У своїх переконаннях вони були українцями. І зойно випала можли-

Донька автора Ірина Процюк та ведуча Галина Дацюк

вість повернутися в Україну, тато повернувся, в 1988-му. Тут, у Києві, з початком незалежності України, Ірина стала усвідомлювати, хто вона є.

Онуки Іванна та Павло сказали, що щасливі бути на презентації книжки свого діда, який заповідав їм пам’ятати, якого вони роду, возив у дитинстві на Львівщину, щоб не забували свого коріння і знали ім’я їхнього славного предка – Василя Процюка-Кропиви.

Сорок примірників книжки “Воскресіння через пів століття” родина подарувала Публічній бібліотеці імені Лесі Українки, адміністрація якої передасть їх в інші київські бібліотеки. Щиро дякую директорці Бібліотеки пані Ользі Романюк і її заступнику Віталію Білозіру за блискучу організацію, гостинність і щедрість.

Щаслива була вести захід, бачити й чути дорогих друзів, які відгукнулися на запрошення, зокрема, Любов Голоту, Софію Майданську, Наталю Осьмак, Віталія Москаленка, Олександра Балабка, Володимира Чопенка, Сергія Присухина, Ольгу Ходацьку, Ігоря Зоца, Роксолану Хмару, Олену Коваленко, Зою Ружин, Юрія Плаксюка і багатьох-багатьох. Вдячність народним артистам України – бандуристу Тарасові Яницькому та скрипалеві Кирилові Стеценку – за прекрасний інструментальний супровід. Браво!

Нас очікують презентації на Шумщині і Тернополі, куди ми вирушаємо з родиною. Веземо книжки і дивовижний пшеничний вінок, сплетений невтомною пані Зоєю Ружин. Його ми покладемо налицарю УПА Василю Процюку-Кропиви, який сьогодні зі своїм сином Миколою Процюком об’єднали нас у єдиному бажанні – перемогти. Героям слава!

Ольга Ходацька, письменниця, заступниця очільника “Київської Просвіти”:

– Щиро дякую за вашу натхненну працю над книжкою і за надзвичайно цікаву і неординарну презентацію, яка, здається, торкалася кожної струни душі. Тут правдива історія високої сили духу, яка перегукується із сучасністю, замовчування правди, яка все одно про-

бивається крізь роки й товщу мурів і заборон, а головне – пошуки свого коріння.

Сердечно дякую родині Миколи Процюка – пані Ірині та її дітям, розповіді яких слухала на одному подиху, адже, незважаючи на те, що вони вже тривалий період живуть у Франції і Данії, у них океан любові до родини, роду, української мови, культури та стражденної нашої України, що відчувається в кожному їхньому слові, вагомім культурно-просвітницькій роботі, яку вони проводять у закордонні, і навіть у блиску очей.

Бібліотека Центрального будинку офіцерів ЗСУ:

– Є книги, які народжуються зі слів. А є книги, що народжуються зі сліз... Сьогодні була не просто зустріч із новою книгою. Це була зустріч із пам’яттю, яка понад пів століття чекала воскресіння.

У маленького Миколи дитинство обірвалося надто рано. Йому було лише три роки, коли він востаннє бачив свого батька. Відтоді життя стало дорогою пошуку. Дорогою запитань без відповідей. Дорогою сина, який не переставав вірити, що правда неодмінно знайдеться. І вона прийшла.

З архівної тиші, крізь десятиліття замовчування, відкрилася доля батька – одного з видатних командирів Української повстанської армії, який прийняв останню битву на волинській землі, віддавши життя за вільну Україну. Так воскресла не лише історія однієї родини – воскресла ще одна сторінка великої історії нашого народу. Це правда, яку роками намагалися стерти. Але правда має дивовижну властивість – вона завжди знаходить дорогу до людського серця.

Зворушливо було бачити на презентації родину автора. У цій миті відчувалося, як пам’ять єдиного покоління, як любов до свого роду сильніша за час і відстані. У залі панувала тиша, що промовляла голосніше за слова. Бо коли оживає історія, серце починає слухати уважніше.

“Воскресіння через пів століття” – це книга про сина, який не зрадив пам’яті батька. Про народ, який не зрадив своїх Героїв. Про Україну, яка щоразу воскресла, незважаючи на всі спроби стерти її ім’я з історії.

Бо пам’ять – це теж зброя. І поки вона живе в книгах, у родині, у наших серцях – житиме й Україна.

Вічна слава всім, хто поклав

Книжка є!

– один із видатних командирів Української Повстанської Армії – начальник штабу УПА-Південь Василь Процюк-“Кропива”. Лицар Антонівської Республіки на Волині, учасник знаменитої Гурбинської битви. Прийняв гарячу смерть на Волині у с. Кордишів 13 травня 1944 р. Через пів століття син і батько тут зустрілися. Щоб не сумніватися, що полеглий герой – рідний батько, Микола Процюк зробив тест на ДНК.

Після перепоховання з почестями Василя Процюка-“Кропиву” в Шумську Микола Васильович засів за книжку. Працював дуже довго і виважено. Думаю, що звертався у видавництва, проте книжка не вийшла. І одного разу віддав рукопис мені, у вестибюлі Українського радіо на Хрещатику, 26, з надією, що вона колись надрукується. Пан Микола слухав мої передачі на Радіо Культура, телефонував, знав, що я з Кордишева, але близько знайомими не були. Досі для мене загадка, чому він обрав мене за зв’язку.

1 квітня 2024 року Миколи Васильовича не стало. І на прощанні в Патріаршому соборі я пообіцяла, що книжка буде. Тоді ж познайомилася з родиною пана Миколи – донькою Іриною та онукою Іванною, що мешкають вже 25 років у Франції. Бажання видати рукопис нас об’єднало і подружило. Я працювала над книжкою довго, емоційно переживала кожну сторінку, продумувала її побудову, обкладинку, добирала ілюстрації, частину яких передала родина. І от Книжка

ділилась враженнями, купували книжки, просили підписати, дякували. І підсумували: “Такої презентації ми не пам’ятаємо!”.

Вона була справді особливою. Тим, що презентована книжка творилася протягом 30-ти років. Тим, що вийшла вже без присутності автора на землі, у його пам’ять. Особлива тим, що все написане в ній актуальне нині. В оприлюдненій історії багато з нас побачили себе і своє оточення. Ми теж жили серед замовчуваної правди, думали за подвійними стандартами – в школі одне, вдома інше. Боялися затаврованих советською брехнею справжніх героїв. Вірили насаджуваним радянським ідолам. Чогось не могли знати, чогось не хотіли, щось було намертво заборонене.

Проте душа прагнула правди, яка могла пробитися лише через пошуки себе, свого коріння, роду, справжніх імен батька-матері. Шукала сліди свого батька громадська діячка пані Наталя Осьмак, донька Президента УГВР Кирила Осьмака, і знайшла. І написала про це книжку “Дорога до Батька”. Не знала, хто її мама, письменниця Софія Майданська, яку виховували дідо з бабою, бо мама була на заслання. А коли повернулася, то дівчинка її спочатку не признала. Але згодом і до кінця життя мама Марія стане для Софії найріднішою у світі людиною.

Онуки автора Павло Божок (Данія) та Іванка Божок (Франція)

життя за свободу рідної землі. І вічна шана тим, хто повертає їхні імена із забуття.

Роксолана Хмара, громадська діячка:

— Друзі, побувала на чудовій презентації книги про Василя Процюка, командира головного військового штабу УПА-Південь, двічі Лицаря Золотого Хреста. У залі Бібліотеки ім. Лесі Українки не було де яблуку впасти.

Книгу написав син Микола Процюк, який все життя шукав свого батька, безвісти зниклого ще в 1944–45 роках. І нарешті у 1994 році йому вдалося знайти місце поховання свого батька і розкопати по крупинках історію про його славетну боротьбу і гарячу смерть на Волині.

Презентацію вела пані Галина Дацюк, яка була упорядницею і редакторкою книги. І вела її настільки проникливо і натхненно, що я і плакала, і раділа через те, що ця книга таки вийшла, навіть після смерті сина командира, пана Миколи Процюка. І це своєрідний акт справедливості щодо батька і сина, які вже возз'єдналися на Небесах.

З Франції приїхала родина Миколи Процюка — дочка і двоє онуків, які профінансували видання цієї книги і які, як видно, дуже переймаються Україною і нашою боротьбою з одвічним ворогом. А ще важливо, що у цій книзі розкриваються невідомі сторінки нашої історії про діяльність славетної ОУН, УПА, яка співзвучна з нинішньою страшною війною.

Олександр Балабоко, український письменник, журналіст:

— Така презентація, що відбулася у славній Публічній біб-

ліотеці імені Лесі Українки, — перша на моїй пам'яті. Моя однокласниця і колега — журналістка і письменниця — постала в новій іпостасі. Вона здійснила мрію Миколи Процюка, одного із засновників Спілки офіцерів України, члена крайового братства ОУН—УПА, — видати його рукопис про батька, Василя Процюка-Кропиву, легендарного командира Головного військового штабу УПА “Південь”. Микола Васильович не випадково довірив свій рукопис Галині, адже вона не лише народжена на тернопільській Волині, де воював Кропива, а й тему героїчного спротиву українців проти радянського режиму плекає і втілює ось уже майже чотири десятиліття. Ще відтоді, коли на ОУН і УПА було накладено табу. І ось ця пам'ять та правда родини та всієї України стала уречевленою у вигляді прекрасної ілюстрованої книжки “Воскресіння через пів століття”, виданої в рідному чернівецькому ВД “Букрек”.

У післямові упорядниця пише: “Він казав своїм онукам: “Знайте, що душа людини не

вмирає”. Знайшовши сліди свого батька через пів століття після його загибелі, Микола Процюк виконав свій синівський обов'язок”. А Галина виконала з честю свій громадянський, письменницький і людський обов'язок.

Юрій Пласюк, письменник, журналіст:

— Не перебільшуючи значення презентації, певне скажу, що на весь безмежний білий світ лише у Публічній бібліотеці імені Лесі Українки м. Києва цього дня упродовж трьох годин відбувалося неймовірне історичне дійство на пошану і воскресіння через пів століття пам'яті про видатного діяча УПА Василя Процюка-Кропиву. Нехай же авторська книжка сина Героя — Миколи Процюка — сизокрилим птахом летить до кожної спраглої на історичну правду читачкої душі! І наповнює її

Письменниця Любов Голота і Галина Дацюк

світлом, сумним спомином і глибокою вдячністю за подвиг великого українця.

Любов Голота, письменниця, Шевченківська лавреатка:

— Це була дуже щира, правдива розмова людей, які вірять у свою справу, історичну справу національного визнання героїв ОУН—УПА. Не знаю більш відданої цій темі письменниці, ніж Галина Дацюк: крім цілої бібліотеки написаних нею книжок, вона провела десятки презентацій, відкриваючи громадам славетні імена їхніх земляків-героїв. Презентація була багатолюдна, цікава, емоційна і повчальна. І все це трималося в тендітних працюючих руках Галини, вибудовувалося роками — від знайомства з автором Миколою Процюком до редагування його книжки про батька — Василя Процюка-Кропиву, який у 29 років прийняв гарячу

смерть у бойовій криївці.

Через пів століття останки бойового командира Кропива тримали синівські руки Миколи, а згодом він взявся за перо і розповів світові історію трьох поколінь волинської родини українців, які вірили Богові та Україні. Відчора славетна Публічна бібліотека імені Лесі Українки має достатню кількість екземплярів книжки Миколи Процюка “Воскресіння через пів століття”, аби задовольнити читачський інтерес киян. Також це видання буде передане й в інші книгозбірні Києва та Волині.

Переживши прекрасну зустріч, задуману і проведenu духовною співавторкою і редакторкою книжки Галиною Дацюк, хочу звернути увагу читачів саме на її талановиту роль у тому, що постала в палітурках не лише творча ідея Миколи Процюка, — в новій іпостасі постала родина Процюків, що з'їхалася на цю презентацію, а невдовзі разом із Галиною Іванівною відвідує Шумщину, привертає земляцьку увагу до славної історії героїв волинського краю. Сподіваюся, що подвижницький талант Галини Дацюк буде ними вдячно помічений. Так само, як моє побажання: сьогодні на часі зробити низку публічних вечорів за книгами Галини Дацюк та її героїв і героїнь, її друзів-письменників, її земляків. Оце була б справжня просвітницька школа, справжня школа історії визвольних змагань, справжня шана минулому і сьогоднішньому дневі невмирущих героїв України.

Дякую команді рідного тижневика “Слово Просвіти”, на шпальтах якого друкувались уривки майбутньої книжки “Воскресіння через пів століття”. Це надихало і мобілізувало!

Підготувала
Галина ДАЦЮК

Спільна світлина на згадку про унікальну презентацію

Олександр МОЛИБОГА

Справжня поезія не шукає визнання — вона шукає відлуння в людських серцях. Коли великий майстер Андрій Малишко поблагословив ще зовсім юного школяра з Поліського краю, він промовив пророчі слова: “Я бачу вашу літературну доріжку — вона аж дзвенить!”. Нещодавно, коли поетові Андрію Демиденку виповнилося 75 років, цей дзвін переріс у величну симфонію української пісні, яка звучить у кожній домівці, на кожній сцені та в найпотаємніших куточках нашої колективної душі.

Філософська творчість Андрія Демиденка — унікальний феномен, де інженерна точність та

Музика слова Андрія Демиденка

доскональна журналістська зорієнтованість у просторі (недаремно за плечима митця КНУБА й Університет Тараса Шевченка) поєдналися з абсолютно космічною, тонкою емпатією. Ставши народним поетичним кумиром і тричі академіком, він залишився тим самим щирим хлопчиком із села Мартиновичі, який уміє чути запах м'яти й ріллі та лікувати душу споришами.

Феномен української ідентичності та “Україночка”

А. Демиденко створив вірші для близько 950 пісень. Його голосом співали істинні легенди: Дмитро Гнатюк, Назарій Яремчук, Ніна Матвієнко, Раїса Кириченко, Софія Ротару, Алла Пугачова, Оксана Білозір, Юрій Богатиков... І в кожному з його творів — живий нерв нашої ідентичності.

Згадаймо його всесвітньо відому “Україночку”. Це не просто супер естрадний хіт, це маніфест

незламності жіночої та національної сили й духу. Крізь віки полону, загарбань та болю постає образ молодої і чарівної жінки, яка “із сльози відродилася”, бо українкою народилася.

Філософія роду й ліки для душі

Найбільша філософська і метафорична сила поезії Андрія Демиденка кристалізується і криється в її шемливій сповідальності. Тема батьківського дому, дитинства (“Що не вернути / Й повік не забути — / Дитинство мое”) й неблаганного бігу часу є наскрізною у його творчості. Поет неймовірно тонко відчуває це і своїм поетичним диханням нуртує у нас: “Бережімо ті дні золоті, коли батько і матір іще молоді”.

У поезіях “Ах, моє ти село”, “Не куплю я хустку” та “Душі криниця” постає безмірна любов і глибокий драматизм людського буття: “Я ще літо, я ще літо, А батьки уже зима”.

Для автора повернення до витоків — це не просто ностальгія, це єдині дієві ліки від життє-

вих ран. Коли висихає душі криниця від міської суєти, порятунком один — сісти на батьківському порозі й стати “справжнім, як природа, / Як вечір на столі”.

Проте митець чесний зі своїм читачем: плин часу невблаганний. І коли зникають старі віконниці, а батьки “забіліли, як сад”, постає болісне й гірке запитання: “Куди ж, куди летіти нам тепер?..”.

Моральний орієнтир: вічна дуель добра і зла

Витончений Андрій Демиденко — глибокий мораліст. Його геніальна поезія “Дай, Боже, радості” розкриває одвічну дихотомію людської природи через образи білої та чорної заздрості. Це дивовижне за точністю протиставлення: світло проти темряви, ширість проти прихованої злості, “друзі і день” проти “зради і ночі”. Поет-мислитель не просто констатує цю довічну дуель, він підносить високу молитву за чистоту людського серця, бажаючи світлої радості кожному дому.

А у вірші “Жіноча доля”, в якому спресовані тисячоліття,

поет бере на себе сміливість мовити від імені тієї, чий біль найважчий на землі. Він веде нас туди, де любов не обривається навіть із роками, — на саму межу почуттів:

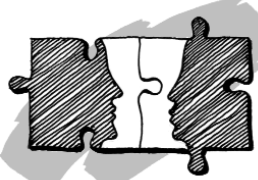
На відстань душі.

На відстань сльози.

На відстань самого серця.

Поет Андрій Демиденко зумів зробити те, що вдається лише одиницям: він підняв на п'єдестал Часу саму українську душу — з її тугою і зоряною ніжністю, непокійною волею і святою любов'ю до своїх батьків та батьківського дому, а ще вмінням воскресати сто разів поспіль. Його творча доріжка, яку колись розгледів сам Малишко, назвавши Андрія Демиденка своїм найкращим учнем, не просто дзвенить — вона вимостила надійний міст між поколіннями, ставши справжнім джерелом, що живитиме нас до останнього дня.

Насамкінець процитую проникливі і відомі слова Івана Драча: “Поезія Андрія Демиденка вражає і захоплює. Це унікальний, рідкісний дар поета і поета-пісняра, який вміє в найпростішому знайти найдовершеніше, в побутовому — величне, у звичному — дивовижно незвичайне. Вічне”.

Святослав ВАСИЛЬЧУК,
м. Житомир

Валерій Березівський, син Федора та Ніни Березівських, прийшов у світ 15 березня 1951 року в селі Яроповичі (відомого ще з часів Київської Русі) Андрушівського району на Житомирщині. Батько Федір, сільський інтелігент, брав участь у німецько-совєцькому зударі 1941–1945 років, мав офіцерське звання і командував зенітною батареєю, службу завершив в Австрії.

З раннього дитинства малий Валерчик проявляв інтерес до народної пісні, музики, національних обрядів та звичаїв. Перейнявши народний мелос, особливо колядки та щедрівки, від мами Ніни та бабусі Олі, підірши, шозими із сільськими приятелями гуртував колядницьку ватагу та ходив колядувати до родичів і сусідів. “Добрий вечір тобі, пане господарю”, “Нова радість стала”, “По всьому світі стала новина” та ціла в’язанка щедрівок під час “маланкування” на Старий Новий рік, “посівальницькі віншування” лишилися в душі на все життя. Хоча на це дивилося зизим оком шкільне та колгоспне керівництво, роблячи зауваження батькові: “не прилучайте дитини до релігійного дурману та старих непотрібних обрядів”.

У старших класах музичний керівник колгоспного духового оркестру з трохи дивним прізвиськом Перепічка залучив Валерія до участі в оркестр, де хлопець опановував гру на кількох інструментах одразу: трубі, тенору, басу.

Згодом — навчання в Києві в енергетично-му технікумі, вся наука — по-російськи. І ніхто не запитував учорашніх випускників україномовних шкіл — хочуть вони того, чи ні. Логіка окупаційної влади проста, як рейка: хочеш отримати освіту і професію, і таким чином вирватися з “калхозного” рабства — вчись. Не хочеш — повертайся, звідкіль прийшов. Тож мусіли терпіти, переучуватися, шоби згодом отримати диплома енергетика, відповідну працю на підприємстві, зарплату...

Але й у технікумі Валерій знайшов діючий духовий оркестр, записався до нього і продовжував удосконалювати свою майстерність гри на духових інструментах.

Настав час служби в совітській армії. Брала тоді до неї всіх хлопців, шойно їм виповнювалося 19 років. На військову службу Валерій потрапляє за кордон імперії, в Чехословаччину (це було досить престижно, бо совітським воякам там платили удвічі більше). Там хлопець як майже професійний музикант потрапляє до зведеного оркестру гурта совітських військ у Чехословаччині. То була велика удача та особистий привілей.

В оркестрі були інтелігентні керівники, які своє призначення розуміли — навчити оркестрантів досконало грати на музичних інструментах, навчити їх розуміти і любити мистецтво, аби згодом, по звільненні з армійської служби, ті присвятили йому своє життя та навчали прекрасному іншим.

Нарешті через два роки “дембіль”, довгожданий, вимірний довгими солдатськими но-

Віват, маестро!

чами, очікуваний щоденно. “Таки дочекався!” — радісно переконував сам себе Валерій. Командир оркестру, бачачи неабиякі музичні здібності і професійну майстерність хлопця, запропонував йому оформитися на понадстрокову службу в оркестрі, змалював вигоди контракту, перспективність служби в закордонній групі совітських військ. Але ні, категорично ні!

Додому! В рідну Україну, Житомирщину, на ясні зорі, на тихі води рідного краю. Отам буде справжнє вільне життя. Де рідне українське слово, пісня й такі гарні українські дівчата. Батько з матір’ю, брати, дід із бабою. Тобто своє, близьке і зрозуміле, рідне село з його зеленими вінками садів та синім плесом ставка і нитками річечок і струмків.

Додому!

Був теплий і щирий батьків-материн прийом. Добре слово мовили родичі. Але час ставати до серйозної справи. Як давно задумав Валерій, він мав набутися професійну музичну освіту, відтак підібрати в житті відповідну посаду для приємної праці та проживання.

Спочатку поступив до Житомирського музичного училища імені В. Косенка по класу духових музичних інструментів, зокрема, кларнета (клярнета, казали в селі) та саксофона. Згодом був художнім керівником у Будинку культури в рідному селі Яроповичі. Відтак працює у відомому Житомирському народному хорі “Льонік” під орудою народного артиста України Івана Сльоти, композитора і хормейстера.

Захоплюється походженням українських духових інструментів, деякі починає виготовляти сам. Особливо різновиди свистілок — сопілок: денцівки, ребра, зозульки, пташечки тощо.

Досконало освоїв гру на таких ефектних духових інструментах, як бас, труба, кларнет, саксофон, постійно бере участь у концертах хору “Льонік”, у мобільних співочо-оркестрових гуртах обласної філармонії як високопрофесійний музикант при виконанні українських народних пісень та мотивів. Об’їздив з гастролями всю Україну, побував у багатьох областях колишнього “си-ри-си-ри”, а також багато країн Західної Європи.

Маючи українську душу, будучи закоханим у рідну пісню, мову, історію, звичаї, одним із перших із колегою-музикантом Анатолієм Бакалом влився в новостворені в Житомирі осередки Товариства української мови імені Тараса Шевченка та На-

родного Руху України. В 1989 році зацікавився історією українського козацтва та подіями з його відновлення в новітній історії.

З друзями-рухівцями залюбки взяв участь у відзначенні пам’ятної історичної дати України — 500-ліття запорізького козацтва в серпні 1990 року біля Дніпра на землях колишньої Запорізької Січі. До м. Нікополя і місць розташування Запорізьких Січей з’їхалось тоді з усієї України до мільйона учасників під синьо-жовтими прапорами, з гербами-тризубами та співаючи славень “Ще не вмерла в Україні ні слава, ні воля” та інші героїчні пісні, зокрема УПА.

Повернувшись із походу, Валерій Березівський, за дорученням Крайового Проводу Руху, їде вивчати досвід створення перших осередків новітнього козацтва до Львова, Києва.

14 жовтня 1990 року, заручившись дієвою підтримкою Крайового (обласного) Проводу Руху, Валерій Березівський створює групу прихильників новітнього козацтва, їде з нею до села Кодня поблизу Житомира, де зберглася єдина в Україні гайдамацька могила повстанців “Коліївщини” 1768 року. Ініціативна група з кількох десятків людей, що прибули з Житомира, під синьо-жовтими прапорами пройшла від залізничної станції через усе довге село, викликаючи лють одних сільчан (переважно старших) і захоплення та підтримку інших (молодого віку).

Долаючи опір влади та її вартівних-міліції, яка перестріла гурт при виході з села, щоб не допустити до могили “Коліївщини”, що була в полі десь за пів кілометра край дороги до села Розкопана Могила (перейменоване згодом на Миролюбівку).

Біля високої могили з пам’ятним знаком учасники походу зупинилися. Тут промові-історики розповіли про події 1768 року, пов’язані з народним повстанням “Коліївщина”, учасниками якого було багато вихідців із Житомирщини. То було всеукраїнське повстання під проводом Максима Залізняка та Івана Гонти проти польських загарбників.

Після коротких історичних слухань прибулі з Житомира відбули козацьку раду, створили перший у нашій області осередок новітнього Українського Козацтва, обрали керівний орган осередку. Отаманом осередку, що отримав назву “Козацько-гайдамацький кіш”, одноголосно обрали Валерія Березівського.

Осередок почав активно діяти, згодом був зареєстрований в

органах влади області. До осередку активно прилучалась молодь. Було здійснено десятки далеких і близьких походів до історичних місць козацької слави: Тягині, Хотина, Вигова, Батурина, Берестечка, Пиляви, Зборова, Запорізьких Січей на Дніпрі, Конотопа, Чуднова, Кодні, Звягеля та ін.

В українському козацтві за багато літ Валерій Федорович дослужився до звання полковник УК. Він є повним кавалером орденів козацької слави: “Віра”, “Честь”, “Слава”, “Лицар”.

Вільний козацький дух ширився Житомирщиною, заохочуючи молодь, особливо хлопців, до вивчення правдивої, а не сфальшованої комуністичними ідеологами, української історії, любові до рідної мови, пісні, культури, національних звичаїв і традицій.

Козаки коша пішли по школах Житомира, приймали в козачата школярів молодших класів, проводячи патріотичне виховання юного покоління.

Вперше за десятки літ мовчання земляків із Яропович Валерій Березівський підняв питання існування в їхньому селі в 1950-х роках бойовки ОУН. Про це в селі говорили пошепки, ніхто нічого конкретно не знав, лише ходили химерні чутки. Знали хіба, що на південній околиці села над глибоким яром, де стояла хатина бабці Павлини, старшої сестри Валерієвої бабуні Ольги, десь перед самим новим 1952 роком, туди наїхало багато автомашин із солдатами, служби КГБ. Був бій, у якому загинули троє підпільників ОУН. Хто вони, що робили тут, у селі, — ніхто нічого не знав. Та деякі селяни, які чули “щось”, розказували втаємничено: то були американські “шпільйони”, які хотіли в селі підірвати контору колгоспу. Чим їм завадила та контора, теж не могли второпати. Але ніби так казали ті, що приїздили з військом із самого Житомира.

А як було насправді?

Валерій Федорович звертається з цим питанням до депутата обласної ради, голови Крайового Народного Руху Житомирщини Святослава Васильчука. Той подав запит до обласної Служби безпеки України, і невдовзі звідти отримали офіційну відповідь.

Як з’ясувалося, в ті часи справді в селі діяла бойовка підпільників ОУН, троє людей, чоловік і дві жінки: “Артем”, “Нонка” і “Марта” облаштували криївку на садибі родички Березівських, бабусиною старшої сестри Павлини. Проводили підпільну працю. Яку? Окрім підпільників, цього ніхто не знав. Пробыли там десь зо два роки. Але хтось із сусідів усе-таки щось бачив, настукав куди слід, і 29 грудня 1951 року сюди прибула каральна група військ НКВД чисельністю понад сотню солдатів. Оточили садибу баби Павлини подвійним колом і через бабусиною зятя Степана, якого взяли заручником, і послали на перемовини з підпільниками з пропозицією здатися. Ті відмовились. Тоді кегебісти почали закидати криївку гранатами, строчити по ній із автоматів та кулеметів. Зрозумівши, що їм не вибратися живими, підпільники спалили документи і, щоб не дістатися ворогові живими, пострілялися в криївці.

Репресивні органи влади суворо покарали господарів хати, де була влаштована криївка. Зятя баби Павлини Степана Шостака і його дружину Валентину “самий гуманний у світі совєцький суд” засудив до максимальної міри покарання — 25 років каторжних робіт (так у вироку) кожного.

Так було пролито світло на ще одну сторінку боротьби ОУН-УПА на теренах Житомирщини за відновлення незалежної Української Держави проти московських окупантів. Боротьби, яка триває досі проти імперського московського рашизму-фашизму, що розв’язав проти України загарбницьку війну в 2014 році.

...Валерій Федорович продовжував працювати в царині музичної української культури. Удосконалював свою майстерність, виготовляючи та удосконалюючи духові інструменти, виготовляв різні види сопілок із дерева, пластику та глини. У нього назбиралася колекція оригінальних виробів, на яких він награвав під час відвідувань шкіл, коледжів, університетів Житомира та області.

В обласній науковій бібліотеці імені Олега Ольжича тричі влаштував виставки власноруч виготовлених музичних інструментів, вигравав на них, викликавши значний інтерес серед музичної та освітньої спільноти області.

На мистецьких засадах утворилася й сім’я: дружина Тетяна, маючи вищу музичну освіту (консерваторію), працювала вокалісткою обласної філармонії, викладала майстерність вокалу в музичному училищі імені В. Косенка. Стежкою батьків пішла і донька Ніна. Маючи бездоганний музичний слух, навчалась у цьому ж музичному училищі по класу ударних інструментів, успішно закінчила його. Нині з музичним гуртом професіоналів гастролює за кордоном, пропагуючи українську музику та пісню.

За активне поширення і пропаганду української музичної культури, мови, пісні, багаторічну діяльність у Всеукраїнському товаристві “Просвіта” імені Тараса Шевченка (Валерій є членом правління обласного осередку ВУТ) він відзначений найвищою нагородою Товариства — медаллю “Будівничий України”.

У 2017 році тривалу працю митця визнано на державному рівні. Він став “Заслуженим майстром народної творчості України”, що засвідчено президентським указом № 251/2017 за 24 серпня 2017 року. В. Березівський є також президентським стипендіатом “За особливі заслуги в розвитку української культури та мистецтв”.

Досягнення митця в розвитку культури на теренах Житомирщини не раз відзначали грамотами обласна рада та обласна адміністрація.

У митця багато нових задумів. Віритись, що чимало їх ще здійсниться. У цьому впевнені численні його шанувальники.

Цього бажають панові Валерієві друзі — просвітяни, колектив обласної філармонії, де він досі працює — палкі прихильники його непересічного таланту та з нагоди його сонячного ювілею — 75-річчя від дня уродин.

З роси та води вам, маестро! Віват! На многії і благії літа!

Тарас Шевченко: “Прочитай прекрасну статтю про фотографію...”

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка

— Дорогий Тарасе Григоровичу, в добрий час почну (ваші слова!) з того, що знають практично всі, а саме: на початку 1853 року комендантом Новопетровського укріплення, в якому ви з жовтня 1850-го відбували каторжне заслання, став сорокатрирічний майор Іраклій Усков (уже пізніше виявилось — нащадок запорожців).

— Як же бути порядному і сімейному чоловіку комендантом цього кубла безмежних мерзот? Бути суддею і розсуджувачем цих безкінечних щоденних гидот. А він як начальник зобов’язаний бруднитися в цій смердючій грязюці...

— Так от, украй важливо, що комендант Усков звільнив вас од муштри, негласно дозволив писати й малювати, радий був бачити у своєму домі...

Утім, зараз уклінно прошу, пане Тарасе, розкрити практично невідомий ваш запис у Щоденнику 21 червня 1857 року, в якому йдеться про те, що комендант “в сотий раз повторив із всілякими подробицями... про підступництво друга свого якогось полковника Киреевського”¹.

— Історія такого змісту. Іраклій Олександрович, будучи добре знайомий в Оренбурзі зі згаданим полковником і аристократом Киреевським, просив його, коли він виїхав у Петербург, — особисто і листом із Новопетровського укріплення, як у деякому роді хіміка та знавця фотографічної справи, — просив вислати йому з Петербурга камеру з усім необхідним для фотографії.

— Вибачайте, дорогий Тарасе Григоровичу, вражений настільки, що згадав один ваш запис у Щоденнику: “Факт перед очима, а все-таки не віриться”. Насправді ще й як віриться, бо мені відомо, що за два роки до цього ви виявили неабияку обізнаність із фотосправою, навіть порадили своєму другу Броніславу Залеському... спеціальну публікацію про неї.

— А, між іншим, якщо ти не читав, то прочитай прекрасну статтю Хотинського і Писаревського про фотографію в “Современнике” за 1852-й, не пам’ятаю який номер...

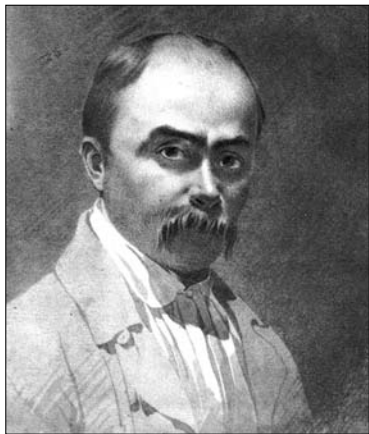
— Справді, у 8-му номері журналу було вміщено велику й ґрунтовну статтю “Світлопис і його сучасний стан”!

Вибачайте ще раз, і, прошу, мій Кобзарю, розкажіть докладніше, кажучи по-вашому, історію-правду про згаданого полковника...

— Киреевський виявив (теж у листі) обов’язкову готовність прислужитися другові. І зажадав за цю послугу 350 рублів сріблом. Гроші зараз же було вислано (у вересні минулого року). Прийшов також вельми дружній лист про отримання цієї суми, з зазначенням місяця та навіть числа, в яке неодмінно буде отримана згадана камера з приладдям і з усіма необхідними хімічними солями. На тому все й скінчилося. Благородний, обов’язковий друг як у воду канув... Я написав, на прохання Іраклія Олександровича, в Петербург приятеліві своєму Марковичу², щоб він розвідав і повідомив мені, що трапилося з таким-то полковником Киреевським. Від Марковича ще звістки не отримано...

— Я знаю, шляхетний Тарасе,

Розмова з Поетом, приурочена до Всесвітнього дня фотографії 19 серпня

Т. Шевченко. Автопортрет.
1856–1857 pp.

що ви написали цього листа ще у квітні 1857-го. Про що саме в ньому йшлося?

— Річ ось у чому. Комендант Новопетровського укріплення Іраклій Олександрович Усков просив полковника Іллю Олександровича Киреевського вислати йому камер-обскюру³ для фотографії з усім приладдям...

Ні камер-обскюра до цього часу не отримана тут, ні письмового повідомлення немає про причину такої незрозумілої повільності...

Я прошу тебе, побувай ти у Киреевського і від імені Іраклія Олександровича запитай у нього про причину його мовчання... І проси, щоб, кого ти знайдеш із його родичів, написав Іраклію Олександровичу і тим вивіз із нестерпного нерозуміння...

— Повернемося до вашої розмови з Усковим, з якої ви, Тарасе Григоровичу, зробили рішучий висновок...

— З усього цього виходить, що поміщик 600 душ селян, аристократ, наперсник графа Перовського, нарешті, полковник Киреевський — падлюка і найнікчемніша ганчірка.

Іраклій Олександрович дає мені формену довіреність одержати від Киреевського назад ці гроші; я охоче готовий прислужитися йому, якщо не вдасться добром і миром, то, робити нічого, нескінченними стежами закону. У кожному разі я буду дуже радий, якщо вдасться мені ця сумнівна операція.

— Знаю, що жива, шира душа поетова завжди намагалася підтримати близьного, але мене все-таки вразила ваша негайна, рішуча, самовіддана готовність допомогти комендантові. Ви написали про це 30 червня й своєму близькому другу Михайлові Лазаревському...

— Полковник Киреевський, про якого я просив тебе і Марковича, виявився підлою, ні для кого не придатною ганчіркою. Я беру вповноваження від Іраклія Олександровича вичавити з цієї ганчірки всмоктані нею 350 рублів.

Іраклій Олександрович (щоб його лихо не знало) великий мені приятель. То ви вже, други, брати мої любії, зробіть, що він там пише, зробіть для його і для мене...

Побувай ти з людиною, яка практично й добре знає фотографічну справу, побувай з такою людиною у пана Чернягіна⁴ за означеною адресою. І виберіть, принаймні огляньте, камеру для фотографії з прибором, яку виписує Іраклій Олександрович, особливо зверніть увагу на об’єктив Фогтлендера⁵. Гроші йому, Чернягіну, висилаються з цією ж поштою. У випадку недостатності цієї суми, заплати свої гроші, які ти отримаєш з найглибшою вдячністю від

свого щирого друга Тараса Шевченка...

— Ніде й ніколи Тарас Шевченко не виявляв такого проникнення у фотографічну справу! Поготів, що зроблено це не заради власного захоплення, а для допомоги своєму приятелю. Та для грамотної боротьби з абсолютно конкретною несправедливістю, сиріч підлістю.

До речі, вже наступного дня — 1 липня — ви написали Лазаревському, так би мовити, навздогін...

— Як побачишся з Марковичем, то поклонися йому од мене і скажи, нехай не турбується, не шукає того поганого полковника Киреевського, я сам його найду, як приїду. А тебе ще раз прошу, знайди чоловічка, добре знаючого фотографію, та вибери у Чернягіна камеру для Іраклія Олександровича, він тобі велике спасибі скаже...

— До вашого від’їзду з Новопетровського заслання на волю залишався місяць. Як засланець Шевченко розстався з комендантом Усковим?

— Двадцять четвертого липня перед світанком пройшов сильний дощ із грозою і близько комендантського городу в заганену балку налілося з кам’яних ярів стількі води, що можна платити порядною човну, що ми й спробували з Іраклієм Олександровичем після обіду...

Вечері капітан Косарев⁶ оголосив мені, з претензією на подяку, що він, за наказом коменданта, віддав наказ по півбатальйону про моє звільнення. За що я з найглибшою подякою дякував пану коменданту...

Тридцять першого липня Іраклій Олександрович раптово попросив дати мені перепустку прямо в Петербург. На другий же день він дотримав слова, а на третій, тобто другого серпня о дев’ятій годині вечора, залишив я Новопетровське укріплення...

— У шевченкознавчій літературі справедливо вважається справжнім подвигом дружби з боку коменданта те, що він спрямував звільненого із заслання Шевченка безпосередньо в Петербург без обов’язкового заїзду в Уральськ й Оренбург. І за те він опинився навіть перед загрозою відставки, добре, що відбувся тільки доганою від Олександра Катеніна — командира Окремого оренбурзького корпусу.

Утім, дорогою із заслання в Петербург у Нижньому Новгороді вчорашньому засланцеві повідомили, що його було відпущено з Новопетровського укріплення без дотримання необхідних формальностей, а в’їзд в обидві імперські столиці заборонено. Стурбовані обіцянним виконанням прохання Ускова щодо Киреевського, ви, добрий Тарасе, повідомили про це коменданта 12 листопада 1857 року...

— Столицю я не раніше сподіваюся побачити, ніж через рік. І я тепер не знаю, що мені робити з листами Киреевського і з вашою довіреністю. Напишіть мені.

— Ішлося про те, що разом із довіреністю Іраклій Олександрович передав Тарасу Григоровичу два власноручні листи Киреевського до нього, що підтверджували одержання полковником грошей за фотокамеру.

Відомо, що на початку 1858-го Усков відповів Шевченкові: “Листи Киреевського, будьте ласкаві, пришліть мені з конвертами, як вони є...”

Тарас Григорович так і зробив, але вже в Петербурзі, де все-таки намагався знайти мерзотного полковника...

— Тричі впродовж тижня побував я в Павловську і тричі стукався даремно біля дверей вашого чесного і до того ж високоблагородного коміонера... Про моє перебування в Петербурзі він дізнався й, як спритний шарлатан, збагнув і не велів мене приймати. А, випадково зустрічись десь із Марковичем, запевняв його, що він ще зимовим шляхом вислав вам прекрасний фотографічний апарат з усіма приладдям, навіть вислав багато зайвого. Негідник!

— Хоч і готові до подальшої боротьби за справедливість, ви, дорогий Тарасе Григоровичу, вимушені були повідомити Ускову найголовніше...

— Довіреність ваша не за формою написана і Михайло Лазаревський каже, що вона не може мати ніякої сили...

— Тому ви повідомляли також, що відсилаєте Ускову його довіреність та листи Киреевського й додали загадковий рядок...

— Посилка ваша сьогодні ж відправляється, здається, ви отримаєте все необхідне і кращої якості...

— Виявляється, ви, великий Чоловіче (ваше слово!), дізналися від Ускова, що петербурзькі друзі не дуже добросовісно виконали прохання з Новопетровського укріплення. Про це повідомив Іраклій Олександрович на початку 1858 року, коли ви ще знаходилися в Нижньому Новгороді...

— Мене надув негідник Чернягін, виславши об’єктив і речі препогані, більше того, від недбалого упакування більша частина речей зіпсована й побита. Пан Лазаревський навіть не потрудився переглянути речі і лише написав мені, що він просив Чернягіна швидше відправити їх до мене. Це мені зовсім не було на користь.

— І вам, предивний пане Тарасе, довелося власноруч організувати нову посилку, вже через свого знайомого по Академії мистецтв, художника і фотографа Костянтина Нагорецького, який на початку 1858 року відкрив у Петербурзі фотографічний кабінет. У листі від 20 серпня 1858 року Іраклій Олександрович повідомив...

— Посилку від пана Нагорецького я отримав у справності...

— Немає сумніву, що фотографії, зроблені комендантом Усковим, з’явилися завдяки вам. Зокрема, в “Шевченківській енциклопедії” вміщено його фото сім’ї Ускових...

До речі, в цитованому листі від 4 липня 1858 року ви повідомили, що надіслали Ускову свій

перший фотознімок у Петербурзі з бородою, в шапці та кожусі, несправедливо заниживши його цінність...

— Посилаю Вам свій поганий портрет, знятий з натури в Петербурзі... Цілую від усього серця моїх великих друзів і залишаюся поважачий вас Т. Шевченко.

— Отже, ви, пане Тарасе, маючи серце широкее, зробили для свого приятеля Іраклія Ускова, що було у ваших силах. Не все вдалося. У серпні 1858-го Іраклій Олександрович написав вам: “Найдобріший наш Тарас Григорович! Я знав, що Ви не впораєтесь з шахраєм Киреевським...”. Та ви й самі, згадаймо, не були впевнені, чи “вдасться мені ця сумнівна операція”.

Проте ми знаємо те, чого не знав і не передбачав умудрений досвідом комендант “безмежної тюрми” — символу шахрайської Росії, в якій “од молдованина до фіна на всіх языках все мовчить...”, а саме: ставши на прю з імперією, наш єдиний Кобзар упорався з нею разом із героїчним українським народом.

Повною мірою відчувачи й усвідомлюючи неймовірні вселенські масштаби вашої величч, схилиюся в доземному поклоні перед унікальним конкретним виявом істинного приятельства, дякую за добром нагріте серце, що не стигне в історичному колотороті...

¹ Киреевський Ілля Олександрович (1825–?) — чиновник особливих доручень при оренбурзькому і самарському генерал-губернаторові. З 1855 року — полковник з призначенням для особливих доручень до командира Окремого оренбурзького корпусу в 1851–1857 роках — генерала, графа Василя Перовського, котрий є одним із найненависніших Шевченкові персонажів Щоденника. За словами засланця, “граф Перовський... наближає до своєї високої персони саме шваль. Та ще й яку шваль! Найбруднішу, кабачну шваль...”

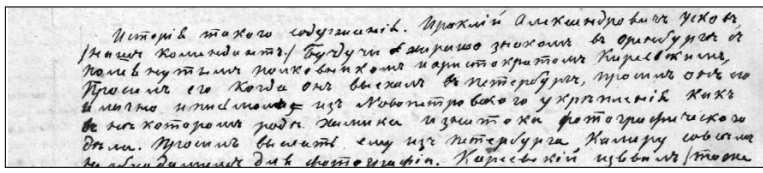
² Маркевич Андрій Миколайович (1830–1907) — український ліберальний діяч, сенатор, музикант. Син Миколи Маркевича.

³ Камера-обскюра (лат. — “темна кімната”) — прототип фотографічного апарата. Це світлопроникна коробка з невеликим отвором у стінці, екраном (матове скло чи калька) на протилежному боці. Відома здавна, на її основі були зроблені деякі фотокамери.

⁴ Чернягін К. В. — власник магазину “Депо фотографічних і дагеротипних приладів”.

⁵ Тарас Шевченко називає (з невеликою неточністю) прізвисько-бренд засновника бізнес-династії оптиків і виробників фототехніки — Фогтлендера Йоганна Крістофа (1732–1797). У 1756 році він створив у Відні компанію, яка з 1839-го — року народження фотографії, — почала випуск об’єктивів, а з 1840-х — перших цільнометалевих фотоапаратів.

⁶ Косарев Єгор Михайлович (1818–1891) — командир роти, а потім півбатальйону 1-го лінійного батальйону Окремого оренбурзького корпусу в Новопетровському укріпленні, безпосередній начальник рядового Шевченка. Залишилися його спогади про засланця в записках Миколи Новицького.

Автограф Шевченкового запису в Щоденнику від 21 червня 1857 року

Соломія Крушельницька: “Я проспівала свою партію найкраще”

Балабко О. В. Ролі й манекени. Із життя Соломії Крушельницької: роман. — Чернівці: “Видавничий дім Букрек”, 2025. — 512 с.

Леся ЩЕРБАНЮК,
бібліограф, м. Чернівці

Подих сьогоднішнього, — трагічний й героїчний часи великої війни за волю України, — починається із першої сторінки цього роману, виданого за сприяння Українського інституту книги: його присвячено оперному співакові й воїну, Героєві України Василю Сліпаку. Цей твір — продовження попереднього роману із життя Соломії Крушельницької “Кімоно для Баттерфляй”. Початок переносить нас ще в мирні роки, коли писались і ставились нові опери на європейських сценах. І їхні творці навіть не здогадувались, що попереду — трагічне ХХ століття. А його початок був дуже прихильним у творчій долі Соломії Крушельницької. В неї роки і місяці розписані наперед — виступи на всіх великих сценах світу. А 1910 року під час гастролей в Буенос-Айресі вона взяла шлюб з італійським адвокатом Чезаре Річчоні. Як писали місцеві газети, “знаменита Валькірія взяла шлюб з італійським адвокатом”.

Там, де ступала нога Соломії Крушельницької, там звучала музика. Тож природно, що поряд з багатьма іменами світової культури роман насичений специфічною музичною термінологією, яка, однак, у контексті зрозуміла всім. І впродовж всього твору звучить в уяві рефреном музика Верді, Вагнера, Пуччіні, Масканьї, Бетховена, Шумана, Шуберта, Штрауса, Піцетті, Легара, Массне... У цього письменника — дуже щільне, інформативно насичене письмо, яке зобов’язує до неспішного читання. Він переглянув, переклав і перечитав, без перебільшення, сотні видань, аби в деталях передати атмосферу містечка кіт Італії, європейських столиць. Насамперед, чи не всі публікації з відгуками на опери за участі Соломії Крушельницької.

Найкомфортнішим місцем для неї була вілла “Саломея” у Віареджо, де вона прожила майже 30 років на вершині слави. Тут влаштовувала елегійні вечори зі співами та українськими стравами, котрі часом сама й готувала. На віллі збиралося приємне товариство співаків, художників, музикантів, акторів. Господарка завжди була елегантно та бездоганно одягнута, — зобов’язував її статус, — і до всіх мешканців містечка ставилася з належною повагою, що було обов’язком. Автор з такою неймовірною точністю в деталях і теплотою описує вулиці Віареджо та інших міст; атмосферу віл знаменитих італійців, де збиралися представники богемі; зовнішній і внутрішній вигляд театрів, де гастролювала Крушельницька, що ми маємо можливість цілковито відчувати ті далекі часи і зануритись в богемне середовище разом із сестрами Крушельницькими.

Письменник делікатно, і при тому дуже ретельно, подає в романі дуже непростий шлях української талановитої співачки до найвищих сцен Європи та світу. А для цього потрібно, окрім таланту та високої професійної музичної школи, мати ще неймовірну працездатність. Адже слід вивчити, і то бездоганно, мови, якими були написані і виконувалися оперні партії, культуру та мистецтво тієї епохи. Завдяки абсолютному музичному слуху й наполегливості Соломії, приміром, вдалося досконало оволодіти італійською впродовж кількох місяців. Величезну роль мали для неї сценічні костюми, над якими працювали найкращі паризькі кутюрье під її

особистим ретельним наглядом.

Мабуть, давно ні для кого не секрет, що закулісне життя артистів, і оперних зокрема, та ще й в чужому і далекому світі, — дуже і дуже непросте випробування. У романі переконливо зображено, як закулісні інтриги у світі високої музики Соломія Крушельницька обходила дуже мудро і філігранно, немов корабель серед рифів. Адже один необережний крок, — і можна втратити весь авторитет, який вона роками підтримувала важкою працею та дисципліною. Соломії вдалося уникнути всіх позаштатних інтриг, аби її поважало вельможне товариство. Для цього треба було мати мудрість, унікальну силу духу і, звісно, — добре виховання.

Зі сторінок роману до нас озиваються велика італійська актриса Елеонора Дузе і американська танцівниця Айседора Дункан, з якими зустрічається Соломія Крушельницька. Вона виявилася дуже бажаною в компанії своїх приятельок по сцені, які на той час переживали непрості часи: Дузе — тривалу перерву у творчості, Дункан — загибель своїх двох дітей. Історія мистецтва сповнена не лише гучних тріумфів, про які пишуть всі засоби масової інформації, а й глибоких, прихованих від людського ока драм, які зостаються за лаштунками. Айседора планувала відкрити в центрі Парижа театр школи Дункан, який мав стати прихистком для всіх великих артистів світу. Навіть уже підготувала список запрошених, і серед італійців —

наймолодшу сестричку: “Що я потіхи з неї маю, то описати годі! Сама собі дивуюся, як я можу, не люблячи нічого дуже палко на сім світі, любити так до одуріння ту нашу Нуську. Ну та я не навмисне, і не знаю, за що та зозулька така мені мила”.

Про талант Нуськи в родині знали з дитинства, тому змалку навчили грати на фортепіано, а потім вона вступає до Вищого музичного інституту, що невдовзі матиме ім’я Миколи Лисенка. Та власне сам Микола Лисенко її благословив на шлях високого мистецтва. А далі — Міланська консерваторія, успішний дебют в партії Мікаели опери “Кармен” Жоржа Бізе на сцені міланського театру “Лірико” 1912 року. А наступного — одна з найулюбленіших Соломіїних партій Мімі в “Богемі” Джакомо Пуччіні.

Назва роману суголосна комедії про світ моди “Манекен” французя Поля Гаво, де головну героїню грала Тіна де Лоренцо, яку поважала Соломія Крушельницька за просту красу та елегантність. Автор пише, що на її бенедіс у Віареджо Соломія відправила сестру Ганну. Коли вона повернулася з вистави, то засумувала: “Ти знаєш, сестро, попри кумедність і анекдотичність ситуацій, що так подобаються публіці, проступає великий сум. Лишень ми, актриси, здатні його відчувати. “Манекен”. Назва не випадкова. Його пестять, доглядають, перевдягають, виславляють у різних місцях, — від підйому сцени до вітрин найбагатших крамниць...”. “А потім, — зітхнула, продовжуючи, Соломія, — коли набридне, або коли в господаря не стане коштів, його можуть закинути на горішке, як непотріб. І байдуже, що це жива істота, яка бажає щастя, яка вірить, страждає, кохає...”. “Так, так, сестро... Не перетвориться б нам на манекени”. Але роман і починається саме з манекенів на балконах вілли “Саломея”. Аби підтримати Ганну, Соломія наказала покоївці одягати манекен у вбрання героїнь її опер: щодня костюми змінювалися, а на балконі, що виходив у садок, незмінною була Мадам Баттерфляй... “Тільки праця, тільки спів, нові ролі, багато ролей — наша відрода і порятунк!” — казала вона сестрі.

Однак вся Європа поринула в жахиття Першої світової війни. Про чорні дні окупації росіянами Галичини родина Соломії дізнавалася з рідкісних і запізнілих звісток від рідних зі Львова. Початок оперної кар’єри почався для Ганни за таких умов невдало. Соломія все робила, аби виправити ситуацію. За попередньою домовленістю відправила Ганну до Риму, до знаменитого театру “Костанці”, одного з небагатьох, що продовжував працювати. “Під опіку самої Емми Кареллі! — читаємо в романі. — Крушельницька ставилася до неї з повагою, адже приклад Емми — унікальний в італійській опері. Ще б пак — директорка і головна режисерка театру! Жінка!”. Проте подружжя Річчоні не врахувало, що в Італії перестали діяти австрійські паспорти, а в Ганни був саме такий. Слід звернути увагу й на обставину, відому й нині нам під час повномасштабної війни з рашистами. В Італії тоді були заборонені до постановки твори композиторів недружніх країн: Моцарта, також Вагнера, Штрауса, Бетховена. Кареллі з’ясувала, що в Ганни австрійський паспорт не відратує, зчинився скандал не лише через це, а й через захоплення Ганною вар’єте, оскільки у “Костанці” вона так і не отримала жодної ролі. З великими труднощами Ганні довелося дістатися Віареджо. Дівчина дуже важко переживала. Не менш болочою темою для неї було те,

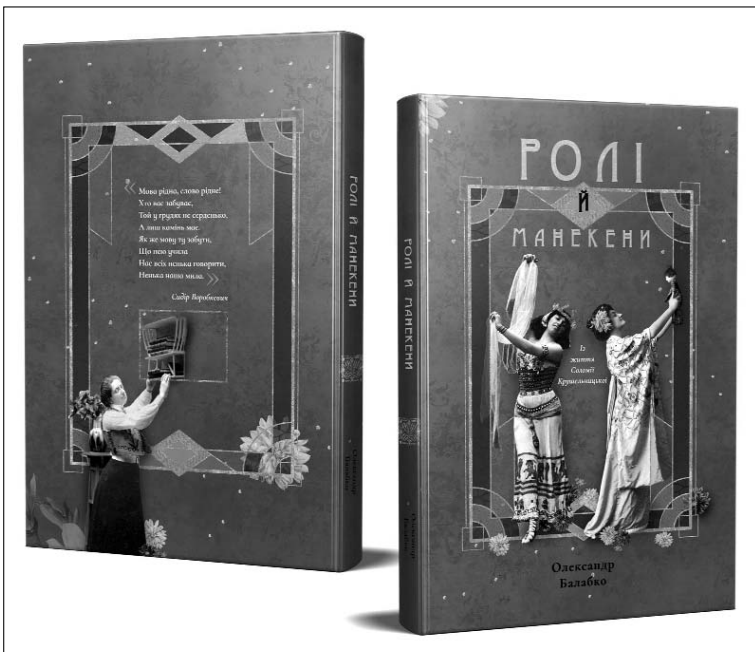
Соломія Крушельницька — солістка
Великого театру Варшави

що де б не ступала, всюди за нею тягнувся шлейф авторитету старшої сестри.

Війна завжди ламає усталене і забезпечене життя людей. В Соломії не було гастрольних виступів, Чезаре почав дуже хворіти і родина залишилась без коштів. Аби їх заробити, Соломія попри всі тривоги їде виступати спершу до Португалії, а потім — до безтурботного і багатого Монте-Карло. У Віареджо на неї чекало нове випробування — Ганна пішла з дому. Замість опери вирішила виступати на естраді й тепер живе в окремому будинку із вчителем танців. Для нього це було просто чергове захоплення, а Ганна не знала, що Карло одружений і має трое дітей. Для Ганни це перше і дуже сильне кохання виявилось змістом усього життя. Вона не змогла пережити жорстоку дійсність, яка її надломилася. Тільки сильний характер Соломії дозволив гідно вийти з такої трагічної ситуації. Коли хвороба Ганни вкрай загострилася, сестра знайшла в ті важкі воєнні роки найкращу приватну клініку біля Мілану. Для цього їй доводилося кожного місяця платити дуже високу на той час суму. Проте коштів катастрофічно не вистачало, витратила всі заощадження, продала свої коштовності, автомобіль... І навіть своє розкішне волосся. Ці витрати виявились не марними, належне лікування і догляд повернули Ганну до життя, але воно вже було й надалі із рецидивами важкої психічної хвороби. А після завершення війни Соломія вирішила, що Ганні буде комфортніше у рідному краї, серед близьких.

Друга частина зі зловісною і загрозливою назвою “Фашизм”, говорить сама за себе. В Італії, як і в усій Європі, почалися чорні роки диктатури. Уже 1922 року до влади в Італії приходить Беніто Муссоліні: відразу було обмежено частину прав та свобод, запанував авторитарний режим. Всім доводилося навчитися жити при ньому. Соломія знаходила відряду в музиці, в концертній діяльності, в спілкуванні з друзями, але вона була під опікою свого авторитетного чоловіка. Це дуже багато означало, проте сам Чезаре надто боляче пережив такі політичні зміни, почав важко хворіти.

Восени 1932 року Соломії виповнилося шістьдесят. І хоча вона не планувала ніяких урочистостей, проте друзі вмовили її, що найкращим подарунком до такої дати має бути її концерт. Хоча рідко хто вже виступає на великій сцені в такі роки. Для цього їй організували залу в ошатному залі театру Карло Гольдоні Венеції. Програму склала сама із творів світових композиторів, а закінчила як завжди тво-

Елеонора Дузе, Енріко Карузо і Соломія Крушельницька. Авторська уява долучає до цих трьох грацій і сестру Соломії Ганну. Її привозить на своєму авто Айседора, яка, зупинившись на пляжі, вчить Ганну своєму неперевершеному танцю.

Соломія Крушельницька була в приятельських стосунках з великим диригентом Артуро Тосканіні та його дружиною Карлою, із Джакомо Пуччіні та його дружиною Ельвірою. Тільки Соломія могла заспокоїти тривожну душу Джакомо. Впродовж всіх років їхньої творчої співпраці він був їй не просто вдячний, а з глибокою повагою ставився до неї. Адже тільки Соломія після гучного провалу його опери “Мадам Баттерфляй” повернула її з тріумфом на сцену і співала у сотні вистав.

Першу частину роману названо коротким і дорогим для Соломії словом — “Сестра”. Ганна, або як її люблячи називали в родині — Нуся, — була наймолодшою в багатодітній родині отця Амвросія, тому зрозуміло, що така дитина — завжди пестунчик. Але мама всіх своїх дітей виховувала в строгості, бо вважала пестощі зайвими, навіть шкідливими. А от строга і дисциплінована Соломія, яка свідомо і цілеспрямовано присвятила своє життя оперній кар’єрі, аж надто любила свою

рами Миколи Лисенка та українськими народними піснями. У романі зауважено, що Соломія не тільки почувалася українкою, співаючи українською, а свого часу долучилася чималими коштами до партійної й політичної діяльності, яку провадили Іван Франко та Михайло Павлик.

Та ось Соломія вже не виступає на великих сценах, проте на віллі у Віареджо вона у колі друзів співає, собі акомпануючи на роялі. Проте прийшов час, коли стало не до музики і співів. Примадонна більшість часу доглядає дорогого і коханого чоловіка, який подарував їй 25 років обопільного сімейного щастя. Проте Чезаре катастрофічно залишали сили: мав проблеми із серцем, майже втратив зір. 28 вересня 1936 року Чезаре Альфредо Августо Річчоні відійшов у вічність.

У курортному Віареджо завершувався літній сезон 1939 року, Соломія залишилась сама у великій віллі, тож вирішила вкотре поїхати до Галичини, до рідних. В неї завжди був обов’язок перед своєю великою родиною, перед батьками, які свого часу знайшли можливість дати їй першокласну освіту. Там, у Львові — великий будинок на два поверхи, який вона придбала ще в ті часи успішних гастролей. Там родичі, там Ганна... У серпні вона ступила на рідну землю, планувала на короткий час, а виявилось — назавжди...

Наприкінці роману автор подає розмову Крушельницької із приятельками: “Перемоги у творчому житті не можуть бути занадто частими. Тріумф щовечора? Це забагато. Найважливішим мірилом моїх успіхів часто лишалося відчуття того, що я проспівала свою партію найкраще”. Так, це правда, — і на сцені, і в житті вона виконала свою життєву місію бездоганно.

Олександр Балабко не втомлюється повертати славні імена знакових представників українського мистецтва в нашу духовну скарбницю, на культурну мапу України. Широ зичимо шанованому письменнику нових творчих пошуків, відкриття нових імен і успішного втілення всіх творчих проєктів та задумів!

Роман О. Балабка “Ролі і манекени” здобув Гран-прі на Українському фестивалі пісні, музики, танців і художнього мистецтва в Рісці (Хорватія), 2026.

Понівечені війною голоси

У Великій Британії видали ілюстровану антологію української жіночої поезії “War-Torn Voices: Ukrainian Women’s Poetry” (“Голоси, понівечені війною: українська жіноча поезія”). До збірки увійшли 50 віршів 12-ти українських поеток, написані під час повномасштабної війни, повідомляється на сайті британського видавництва.

“Посеред спустошення, спричиненого війною, українська поезія не замовкла. Навпаки: вона й надалі говорить ясно, мужньо й нагально. Ця збірка об’єднує голоси дванадцяти українських поеток, які пишуть у час національної катастрофи. Їхні вірші втілюють горе, тугу, гнів, ніжність та непереборну волю до життя. Деякі з них, написані далеко від лінії фронту, але переслідувані тінню війни, розповідають про розлуку, невизначеність, втрату, кохання та спротив. Інші, створені безпосередньо на полі бою, дають нам унікальний, особистий погляд на війну, який рідко можна зустріти будь-якою мовою. Ці голоси утворюють потужний хор, що протистоїть стиранню пам’яті, і зберігають життєво важливу частину української літературної культури в один із найкритичніших моментів в історії країни, Європи та світу”, — йдеться в описі до книжки.

У збірці представлені поезії Ярини Чорногуз, Олени Герасим’юк, Ірини Цілик, Катерини Міхаліциної, Гі Ківи, Юлії “Тайри” Паєвської, Світлани Повалєєвої, Єви Тур, Олени Павлової, Юлії Мусаковської, Оксани Стоміної та Єлизавети Жарікової.

Із сайту DVOCHE.MEDIA

Оксана ПРИХОДЬКО,
доцентка Національного університету “Київський авіаційний інститут”,
просвітянка

Щороку на початку жовтня у столиці Республіки Хорватія — Загребі — відбуваються Дні української культури, які організовує президент УКПТ (Українське культурно-просвітне товариство) “Кобзар” Славко Бурда. Від України запрошуються відомі науковці з Києва, Івано-Франківська, Острога та інших міст. Хорватську культуру представляють знані науковці та письменники країни. Особливе місце посідає хорватський письменник Томіслав Домович (Tomislav Domovic), серце якого сповнене болем за Україну з перших днів російсько-української повномасштабної війни. Про це промовляють його вірші, під кожним із яких стоїть дата одного з днів війни. У 2024 році у Загребі побачила світ книга поезій Томіслава Домовича “СЛАВА” (“SLAVA”) хорватською мовою. Добірка з цієї книги пропонується читачам газети “Слово Просвіти” у перекладі поетки, просвітянки Анни Лимич. Кілька разів ця письменниця з Рів-

СЛАВА (SLAVA)

Загреб, 2024

В ім’я любови та істини —
Один повільно в’їхав на вісьлюку,
Один влетів на балістичній ракеті.
03.03.2022

Між собою та коханням
заплющ повіки. На мить.
Поки я цілую тебе,
поки мій розум
сповнений задоволення.
Коли ти відкриєш очі,
птахи замовкнуть, бо людей
продовжували вбивати,
поки нам було добре.
05.03.2022

Поету
Від твого погляду відбивається блиск
меча
і позолота тиші.
Уся твоя повість — це історія побитого
Каменяря біля підніжжя піраміди
та поцілунку, пролитого між двома
ковтками
води.
06.03.2022

Цимбали
Наші тіла — пара цимбалів в руках
огрядного Місяця.
Гойдалка триває одну ніч;
для язика, просякнутаго лихоманкою,
для розвідника перед Києвом,
для мішені у рідному місті.
Там лютує лють,
цимбали дзвенять у хвості вогню.
Раптом, коли ми вже в божественній
тиші,

Дмитро КОЛЯДЕНКО

Біблійний текст формувався впродовж тривалого часу. Витоки деяких образів, мотивів та висловів бачать у фольклорі та літературі ще кінця II тисячоліття до н.е. (епос міста-держави Угарит на території

3 Україною в серці

ного брала участь у Днях української культури в Загребі.

Томіслав Домович — відомий у багатьох країнах письменник, має близько двадцяти самостійних книг поезії, отримав низку визначних нагород за особливі досягнення в європейській культурі. Окрім поезії, пише оповідання, романи, драматичні твори та кіносценарії. Є членом Хорватської асоціації письменників, Асоціації сценаристів, Хорватської спільноти незалежних художників та Слов’янської академії. Живе та працює в місті Карловац. Першого серпня письменнику виповнилося 62 роки.

Його книжка “СЛАВА” сповнена роздумів про війну в несподіваних і метафоричних образах, містичних і властивих лише поету порівнянь. Кожен рядок його поезії — трагічний і шокуючий, інвертований у дискурс війни. Поезія подарована українцям у моменти співпереживання великої трагедії війни і смерті. У ній — глибинна суть душі митця, обрамленої високим словом, і саме це слово поєднує

жмут із хвостів шелестить,
попіл кружляє у місячному світлі,
срібло сіріє, метал з’єднується
з металом.
Ми луною йдемо крізь сонне місто,
наш звук дикий і нестримний;
Полярне сяйво чаклує в шкірі,
а над Невою — густий день,
і там стелиться пара цимбалів,
в якійсь квартирі,
що волає до Балтики,
до риб’ячих кісток,
до каліфорнійського вина
і до кохання, яке не дійде до Києва.
16.03.2022

Східні пісні під подушкою
Завтра смерть розлучить розлиті очі,
достатньо далеко, що ти заснеш,
рахуючи поцілунки
і вітрила, що пропливли мимо.
Достатньо близько,
щоб нагодувати кашалотів у моїх ребрах
губатим планктоном,
залишити підвал будівлі,
якої більше не існує,
під вашими нігтями.
17.03.2022

Граната з підписом імператора
Над своєю нерухомою дитиною
мати горить швидше, ніж солома.
А коли солома вже попіл,
вона горить і горить...
Вітер її здуває, вітер зносить їй дах.
Дитина мріє вирости у вугіллі.
Мати повертається до зірок.
18.03.2022

Весна
(Гусениці в житі)
Світло, бажання, шупальця сонця
стікає по тілу жінки,

два дружні народи, дві країни: Україну і Хорватію.

як вогонь фасадом будинку.
І хтось приб’є до ребра серце
зі сленової кістки,
мандрівник знайде дім.
а хтось, без прокляття,
врятує молитву від вогню,
і залишиться без даху над головою,
а хтось писатиме вірші,
трохи в спальні ребер,
трохи у пустці.
25.03.2022

Вже бачене
Коли снаряд влучає в асфальт,
Люди зникають,
обличчя стираються з міського альбому.
Завтра каток залатає вулицю,
утрамбує новий шар бруківки,
буде прогулянка привидів.
Завтра той, хто це замовив,
перевірить ефективність страху
в іншому місці.
Завтра воєнні рекреатори
знайдуть нові новини.
Я чекатиму, поки кривава крапля
вдарить по мені з хмар,
аби позначити моє чоло
клеймом дитини, яка померла.
09.04.2022

Вітальна листівка
Зі старого одягу імператора
Тече Дніпро,
як випраний Великдень.
Прозора вода на поверхні.
Каламутна кров у глибині.
На дні: душі, місто,
незлизане морозиво.
17.04.2022

Поезії Томіслава Домовича
переклала Анна Лимич.

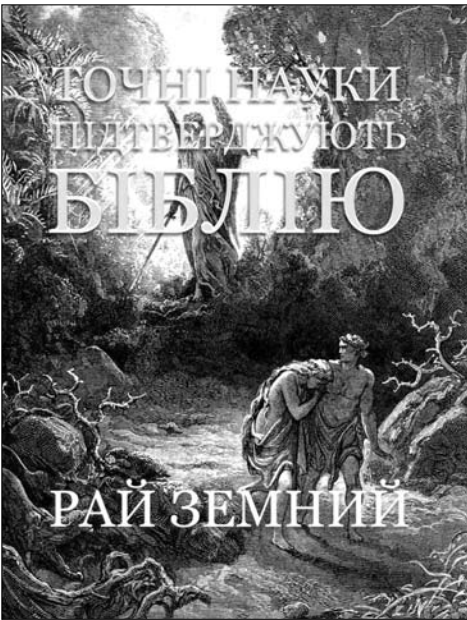
Революційні прочитання Біблії

сучасної Сирії). А описані в Біблії події набагато давніші.

Упродовж століть накопичувалися різноманітні питання до Біблії з погляду різних наук — геології, географії, кліматології, астрономії та інших. Описані в Святому Письмі ситуації століттями здавалися неймовірними, такими, що різко суперечать багатом наукам.

Тривалі дослідження доктора богословських наук Юрія Мосенкіса показали, що суперечності Біблії і науки — ілюзорні. Це — результат неправильного прочитання священного тексту. Зокрема, було запропоновано сучасні астрономічні, археологічні та кліматологічні пояснення, які викликали значне зацікавлення та схвалення представників відповідних галузей науки.

Детальніше з розгадками багатовікових, а іноді й кількатисячолітніх загадок Біблії можна ознайомитись у серії видань, серед яких узагальнювальне — “Точні науки підтверджують Біблію”.

“Акторів неможливо відсторонитися від своєї ролі.
Кожен виконавець у будь-яку роль
вкладає особисте”.

Шукайте Шекспіра в собі

Під завісу 106-го театрального сезону у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбулася прем'єра вистави “King Lear! Версія” за трагедією Вільяма Шекспіра. Народний артист України Анатолій Хостікоєв – режисер-постановник, автор сценічної редакції та музичного оформлення, а також виконавець головної ролі.

Едуард ОВЧАРЕНКО

“Король Лір” — вічна п'єса, яка торкається вічних проблем. Вони сьогодні для нас і всього людства є вирішальними: як повернути світові гармонію Буття? Що стоїть на заваді взаєморозуміння? Як зберегти цілісність людської натури? В чому полягає тайна її взаємодії із всесвітом і природою? Змінюється геополітична карта, відбуваються економічні зсуви, розвиваються й удосконалюються технології. Не змінюється лише людина. Як легко зруйнувати себе і все навколо і як важко відродити зруйноване!

Після одного з прем'єрних показів ми мали можливість поспілкуватися з акторами, які грають у цій виставі.

Олексій Паламаренко, народний артист України, виконавець ролі Глостера:

“Скажу чесно, що вся моя творча робота у цій виставі була зігріта талантом, працелюбністю і доброю вдачею великого нашого актора Анатолія Георгійовича Хостікоєва. Він дав мені багато прекрасних ідей. Приміром, ідея з польотом та ін. Було приємно відчувати потужний духовний зв'язок з Майстром. Він пропонував дуже цікаві речі, а я намагався їх виправдати. Отак у нас складалася робота.

Це моя не перша спільна вистава з Анатолієм Георгійовичем. Колиш він мені, тоді ще молодому артисту, довірив роль Кесельда у нашій блискучій виставі “Кін IV”. З часом у цій же виставі я ввівся на роль вельможі. Вважаю, що зіграв тут дві непогані ролі. А ще разом грали у виставі “Майстер і Маргарита” за твором вже непопулярного нині Михайла Булгакова.

Роль Глостера мені теж запропонував Анатолій Георгійович. Він прочитав в очах мою мрію. Іноді між акторами існує такий зв'язок на чуттєвому рівні. Я б і сам попросив цю роль, але він мене випередив. Спитав, чи я хочу. Відповів, що не тільки хочу, а ще й прагну.

За час моєї роботи в театрі “Короля Ліра” вже ставив Сергій Данченко. Головну роль там грав Богдан Ступка, а роль Глостера

виконував Степан Олексенко. А я завжди мріяв досягти таких висот, щоб отримати таку роль. Волею долі і волею Мельпомени мені це вдалося.

Акторів неможливо відсторонитися від своєї ролі. А ті актори, які говорять, що їм це вдається, лукавлять. Кожен виконавець у будь-яку роль вкладає особисте. У мого батька було двоє синів, залишився я один. Це й є особисте. Я зіграв долю свого батька. І цей біль залишився назавжди. Якщо цей біль хоча б трішки передавався на сцені, значить, якісь відчуття, якісь асоціації я там сформував.

Тепер щодо репетиційного процесу. Ця зима була непростю і через погоду, і через обстріли. Але не дивлячись на всі нічні обстріли ми вранці йшли у театр і працювали. Я зрозумів суть слова незламність. Це високе слово стосується всіх, адже кожен українець має стрижень незламності. Це коли ти не дивлячись на недоспану ніч йдеш на репетиції і намагаєшся свій біль, свою втому трансформувати у творчість.

Зізнаюся, що у мене більш акторський склад розуму. Я не так вмію вигадувати, як вмію виправдовувати те, що мені пропонують. Ті ідеї, які подавав Анатолій Георгійович, я мусив протягом репетицій зробити своїми. Щоб глядач побачив мій особистий продукт.

Василь Мазур грав роль Глостера на прем'єрі. Він це теж дуже гарно робить. До речі, мій батько Анатолій Паламаренко, який був на виставі, оцінив природність української мови на сцені. Дуже важливо, коли ти мислиш цією мовою, нею борешся, тоді вона стає твоєю. Це мова твоєї душі. У Василя Степановича українська мова органічна. Він грає по-своєму, а я — по-своєму. І це добре, бо не може бути у мистецтві клонів. А є різні особистості. Також на цю роль має ввестися Сергій Калантай. Думаю, що у нього теж буде дуже хороша робота.

Можна багато говорити про акторів, які грають у виставі. Безумовно, все тримається на Анатолії Хостікоєві, в якого головна роль. Він як шампур, на який на-

низують м'ясо, аби це був шашлик, а не просто підсмажене м'ясо. Анатолій Георгійович своїм темпераментом, своєю майстерністю нас запаливав і вів. Він наш творчий поводитир. Його ідеєю було максимально наблизитися до України, до людських душ. Вважаю, що певною мірою нам це вдалося.

Прекрасна роль Кента в Арсенія Тимошенка і в Олексія Зубкова. Дуже гарно працює Олег Терновий, він додає ритм піснями. Непогано працюють і хлопці, які грають моїх синів. Це Ярослав Гуревич та Володимир Абазопуло. Відчувається духовна єдність між мною і ними.

У Наталії Сумської невелика роль, але вона надзвичайно зігріта її талантом та майстерністю. І хоча Шекспір не задумував цей образ, але у виставі він отримав своє чільне місце.

Серед дівчат особливо мушу відмітити Тетяну Шляхову та Олену Івасіву-Фесуненко, які прекрасно справляються зі своїми ролями. А ще мені дуже сподобалося, як працює Тетяна Кришталь, яка грає Корделію.

На здачі вистави грав з сином Анатолія Хостікоєва В'ячеславом. Йому по спадковості передалося вміння. Він талановитий молодий актор, чудовий партнер, взяв багато хорошого від батька.

Зізнаюся, мене дивувало, що коли ставили Шекспіра у советський час, то намагалися зіграти англійських аристократів. Але як можна це зробити, якщо ти не знаєш які насправді англійці і ніколи не був аристократом? Але був такий загальний советський штамп — говорити пафосно і на підвищених тонах. Цього роботи не треба. Потрібно, щоб у виставі був правильно заданий тон — шукати Шекспіра в собі. У нас в Україні є і Гамлети, і Корделії. А коли ділять землю в селі, до знайдеться десяток-другий таких Королів Лірів.

Перші покази вистави — це лише початок шляху. Це проба пера. Її можна порівняти з млинцем. Потім, аби цей млинець перетворився на рум'яний, його треба допекти. Після цього глядач, який вкусив цю духовну їжу, отримує справжнє задоволення.

Анатолій Хостікоєв

А ми, актори, існуємо у світі для того, щоб дарувати глядачу радість, приємно проведений час та спонукаємо (ні в якому разі не змушуємо) його до роздумів. Головне, щоб публіка прийняла цей наш хіт”.

Олег Терновий, виконавець ролі Дворянина:

“Спочатку була ідея, що я лише співатиму на дні народженні Ліра, тобто у виставі використовуватимуть мої вокальні можливості. А потім у процесі роботи виникла ідея зробити ще одного персонажа, увести в другій дії умовно Дворянина. Між собою ми називаємо сцену, де наш вихід з Кентом — “тупий і ще тупіший” (усміхається). Хочеться вірити, що вийшов смішний прощарок між серйозними сценами.

Вже багато років граю з Анатолієм Хостікоєвим у виставі “Грек Зорба”, де виконую роль Міміто. Також свого часу встиг увестись у виставу “Кін IV”. Там у мене була епізодична роль. Зізнаюся, що ще до того як потрапити в Театр Франка я захоплювався талантом Анатолія Георгійовича і рівнем того, що він демонструє на сцені.

Звісно, дуже непросто виконувати головну роль і стежити за всім процесом зі сторони, а ще займатися організаційними питаннями. На певному етапі відчувалося, що йому це складно. Думаю, що це було б складно будь-якій людині. Але він з цим завданням чудово впорався.

Вважаю його ідеї надзвичайно цікавими. Вони креативні і сучасні. І ця історія зі студентами, які заблукали в чорнобильській зоні. Це його реальна історія. Анатолій Георгійович колись її розповідав. А зараз знайшов паралелі і зумів увести в канву історії про Ліра. Вважаю, що це дуже оригінально й цікаво. До

того ж це незвично — поєднати Шекспіра з такими історіями.

Зізнаюся, я скучив за такими акторськими виставами, в яких не режисера виходить на передній план, а де актори мають змогу створювати цікаві ролі, цікаві сцени. Анатолій Георгійович так і говорив, що за його задумом це має бути акторська вистава: “Не чекайте, що я придумаю щось таке, за що ви зможете схватитися. Готуйтеся до того, що все триматиметься на вас, на вашому акторському таланті”.

Отже, ми розуміли, що робимо акторську виставу. Для актора задоволення і щастя брати участь у таких проєктах. Під час роботи над виставою звучало багато ідей від акторів. Але в цьому є як плюси, так і мінуси. А я прагнув почути ідеї режисера і намагався їх максимально втілити.

Граю цю роль сам. До речі, у вже згаданий виставі “Грек Зорба”, в якій вже чотирнадцять років граємо з Анатолієм Георгійовичем, я теж без дубля, та все чудово, не скаржуся.

Про команду можу сказати, що всі дуже талановиті. Наталія Сумська під час роботи над виставою надавала Анатолію Хостікоєву велику підтримку. А ще грають такі чудові актори, як Арсеній Тимошенко, Олексій Зубков, Ярослав Гуревич, Василь Мазур, Олексій Паламаренко. Дійсно потужна команда, багато молоді.

Вистава з претензією на масовість. Це те, що в театрі не так часто побачиш. Була комфортна творча атмосфера. Хочеться вірити, що і моя роль виконує свою функцію.

На кінець серпня у театрі готується вечір пам'яті Богдана Ступки. Думаю, що виконаю там пісню. Також чекаю нових ролей у наступному театральному сезоні”.

У Центральному будинку художника Національної спілки художників України напередодні Дня Незалежності відкрився Всеукраїнський культурно-мистецький проєкт. Експозиція об'єднала живопис, графіку, скульптуру та сучасні артоб'єкти митців із різних регіонів Украй-

Виставка мистецтв

ни, а відкриття розпочалося хвилиною мовчання на вшанування загиблих захисників.

В експозиції представлено твори, у яких художники осмислюють сучасну історію України: боротьбу за свободу, образ захисника, духовні цінності, історичну пам'ять і зв'язок поколінь. Україна постає в різних образах — через символи боротьби й образ воїна, через молитву та сакральні мотиви, через пейзаж, колір, абстрактну форму чи експеримент із матеріалом. Серед учасників виставки — Костянтин Чернявський, Га-

лина Кириленко-Бараннікова, Сергій Сметанкін, Віктор Ковтун, Ольга Погрібна, Назар Білик, Марія Полякова, Лідія Іваницька, Павло Шарко та інші українські художники.

Заступник голови НСХУ, скульптор Олексій Пергаменічко наголосив, що мистецтво є одним із головних чинників збереження національної ідентичності, а художники сьогодні ведуть свою боротьбу — професійністю, талантом і творчістю. За

його словами, українська творча спільнота долучається до оборони країни в різний спосіб: митці не лише створюють роботи, а й власноруч виготовляють дрони для захисників.

Проєкт можна відвідати у Центральному будинку художника на вул. Січових Стрільців,

1/5, — головному виставковому майданчику Національної спілки художників України, де регулярно проходять всеукраїнські експозиції, зокрема щорічні “Мальовнича Україна” та “Різдвяний вернісаж”.

Голова НСХУ Костянтин Чернявський через стан здоров'я не зміг особисто бути присутнім на відкритті, однак передав звернення до учасників та гостей. “Цей проєкт — не просто художня виставка, це наш спільний маніфест незламності та ідентичності. Мистецтво під час війни є потужною зброєю та культурним щитом держави”, — зазначив він.

Із сайту “Вечірній Київ”

Едуард ОВЧАРЕНКО

Що таке успіх — і чи справді він робить нас щасливими? Що стається з людиною, яка все життя намагається відповідати власному уявленню про себе, але втрачає зв'язок із реальністю?

Віллі Ломан — комівояжер, який усе життя вірив: наполегливість і відданість справі неодмінно приведуть до успіху. Він прагне втримати кар'єру, забезпечити родину та відповідати власним уявленням про гідне життя.

Затьмарений уявленням про успіх, Віллі покладає великі надії на своїх синів. Старший син Біфф довго шукає себе і намагається знайти власний шлях. Молодший Гепі працює у місті, але не відчуває радості від життя. Напруга між поколіннями наростає — не через слова, а через мовчазні очікування і розчарування, що накопичувалися роками.

Це історія про людину, яка щосили прагне відповідати власному уявленню про успіх, про вибір, що визначає долю, і про ціну, яку доводиться платити за нездатність зупинитися.

Про роботу над виставою розповідає Кирило Кашліков, режисер-постановник, народний артист України:

“Ця історія серед нас. Про що вона? Про вміння та невміння любити, про бажання зробити все для близьких. Не розуміючи, що це, можливо, їм і не потрібно. І коли вкладаються такі величезні зусилля батьків для того, щоб зробити дитину щасливою, не розуміючи, що вона хоче чогось іншого, виникає драма. А інколи — трагедія.

Це історія про невміння зрозуміти, що час іде і, можливо, ти вже не в цьому часі. Коли треба

вчасно піти з професії, з бізнесу. Коли треба зрозуміти, що приходить щось інше. І від того, що всі люблять одне одного до нестями, виникає цей драматичний, трагічний імпульс.

Але ми вважаємо, що це не трагедія у повному розумінні цього слова. Це можливість подивитися з глядацької зали на те, що відбувається у нашому житті кожного дня, кожної хвилини. І, можливо, в кожній родині. Це цікава історія...

Перший раз я подумав про “Смерть комівояжера” під час роботи над виставою “Поромник”, в якій Станіслав Боклан виконує роль Джиммі Малдуна. Коли ми працювали над цією постановкою, то мені здалося, що Станіслав Володимирович десь думає чи мріє про роль Віллі Ломана. Від першої думки до реалізації проекту минуло два роки.

Я перечитав цю п'єсу, вона мені дуже сподобалася. У розмові сказав Станіславу Боклану: “А що, якщо...”. На що він відповів: “Давайте спробуємо”.

Репетиційний процес відбувався досить цікаво. “Смерть комівояжера” — це надзвичайно складна п'єса. Якщо немає акторів, здатних зробити цю історію живою, братися за постановку дуже ризиковано. У нас прекрасний акторський склад, “dream cast”: Станіслав Боклан, Олександр Єна, Андрій Пономаренко, Віталій Салій, Альберт Малик, Кирило Парастаєв, Олександр Валюк, Віталій Овчаров, Юрій Гребельник, Анатолій Ященко, Олег Замятін, Юрій Родіонов та прекрасна талановита молодь.

Надзвичайно важливий пазл в нашій виставі — це музика! З одного боку це гурт “Last call

Ця історія серед нас

Під завісу сотого театального сезону у Національному академічному драматичному театрі імені Лесі Українки відбулася прем'єра вистави “Смерть комівояжера” — у постановці режисера Кирила Кашлікова за культовою п'єсою Артура Міллера. Головну роль у виставі виконує народний артист України Станіслав Боклан, а сценографію та художнє оформлення створив Петро Богомазов. Вистава створена за підтримки Каріне Мнацаканян у партнерстві з Genesis for Ukraine.

orchestra”. Я вдячний Михайлу Матюхину за те, що в такий короткий термін йому вдалося створити справжній живий, сучасний звук, який є невід'ємною частиною історії Віллі Ломана, а з іншого боку — це все-світ Гедріуса Пускунігіса — його музика просто неймовірна! Вона дає можливість перенести історію Віллі Ломана в простір трагедії!

Сценограф Петро Богомазов створив нам дуже цікавий простір. Ідея полягала в тому, що простір майбутньої вистави — це спляча велика всесвітня кіностудія, в якій можна зняти будь-який фільм — комедію чи трагедію — треба тільки переклеїти шпалери в павільйонах. Коли виникла ця ідея, одразу все зарухалося.

Тут треба трохи повернутися в історію. На початку 2000-х років мені пощастило зніматися з Малкольмом Макдауеллом. Знімальний день був у Римі, у павільйоні, де знімали фільм “Життя прекрасне” Роберто Беніні. І коли ми думали з Петром про простір, то я згадав цю велику кіностудію. Вона дійсно неймовірних розмірів. На початку вистави, за нашим задумом, цей простір прокидається. А потім цей простір трансформується в простір грецької трагедії. Коли

на сцені тільки люди, тільки долі, проблеми, конфлікти.

Перекладали текст спеціально для нової постановки. Довго думали, як назвати виставу. Перша робоча назва п'єси (Міллер, до речі, написав її за 6 тижнів) була “Всередині його голови” (“Inside of His Head”). Врешті вирішили залишити “Смерть комівояжера”. Найскладнішим етапом при народженні вистави можна вважати пошук способу існування в так званих “флешбеках”, спогадах Віллі Ломана (чому ми, власне, і думали про зміну назви). Ці спогади в його голові, і ніхто не знає, чи це було насправді, чи це його уява моделює спогад. Ми робили десятки етюдів, імпровізували і нарешті знайшли ключ від цих дверей! Мені здається, що це одне з найцікавіших рішень у виставі.

Загалом репетиційний процес склав сто репетицій, або три місяці. Звісно, воєнний стан не міг не накласти на нього відбиток. Раніше у нас вистави починалися о 19-й годині і був певний цикл випуску нових вистав. Зранку можна було працювати над новою постановкою, а потім монтувати виставу для показу. Саме в такому ритмі ми жили.

Після початку повномасштабного вторгнення показуємо вистави о 18-й годині, а деякі на-

віль раніше. Тобто, починати готуватися до вечірньої вистави треба вже у першій половині дня. До того ж монтувальний цех сьогодні укомплектований лише наполовину. Весь графік репетицій і випуску вистав був зруйнований.

Довелося напрацювати новий графік. Спершу ми працюємо на репетиційних майданчиках. А потім на кілька днів відміняємо вечірні спектаклі і ставимо нову виставу. За канонами зі світлом і звуком повинно бути не менше десяти репетицій. Зараз на це значно менше часу. Режисер і актори повинні бути до цього готові. Маємо бути постійно сконцентрованими. У нас працює команда професіоналів, серед яких Влад Тененбаум, Ігор Головачов та Олексій Попов. Це ті, хто відповідає за світло, звук та монтуння.

Думаю, що вистава склалася. Дуже хороша акторська робота. Це ролі на роки, які рідко трапляються в акторській долі. Щасливий за акторів, за театр. Адже зараз справжній психологічний театр — це рідкість.

На наступний сезон багато планів. Наш театр подав кілька проектів на “Тисячovesну”. Якщо отримаємо позитивні відгуки експертів, то репертуар наступного року будуватиметься саме під “Тисячovesну”.

У вересні буде дуже цікавий проект — наша спільна робота з Театром Франка та Гжегожем Яжиною “Кассандра”. Тривають останні виробничі професійні моменти. У серпні починаємо акторські репетиції. Прем'єра запланована на 12 і 13 вересня.

А ще ми отримали грант від УКФ і почали працювати над інсценізацією за романом Анастасії Левкової “За Перекопом є земля”. Режисер Ігор Білиць. Я думаю, що це буде теж дуже цікава і дуже болюча історія. Історія про те, про що треба говорити. Прем'єра запланована на жовтень.

22 жовтня відбудеться ювілейний вечір “Ця мить і є твоє життя”. Над цим проектом працюють Євген Лунченко та Сергій Озиряний. На сцені буде вся труп театру. Якщо складеться, то гратимемо його протягом всього театального сезону.

Як режисер думаю над новою постановкою. Є дві теми, над якими працюємо. Подробиці згодом.

У публікації використані матеріали та світлини із сайту театру.

Відновили унікальну пам'ятку

зберігати й відновлювати свої пам'ятки. Дякую реставраторам, музейній команді та міжнародним партнерам за професійну роботу і внесок у збереження храму”, — сказав пан Вербицький.

“Ми отримали церкву прак-

У Жовкві відбувся молебень з нагоди завершення комплексної реставрації Церкви Пресвятої Трійці — пам'ятки архітектури національного значення та об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

У заході взяла участь перший заступник міністра культури України Іван Вербицький, представники обласної та місцевої влади, духовенства, музейної спільноти й громадськості.

“Церква Пресвятої Трійці — унікальна пам'ятка української дерев'яної сакральної архітектури та важлива частина світової культурної спадщини. Завершення її комплексної реставрації демонструє, що навіть в умовах повномасштабної війни Україна продовжує послідовно

тично в розібраному стані й без жодного фінансування. Проте завдяки підтримці Міністерства культури України, а також наших міжнародних партнерів — Національного інституту польської культурної спадщини за кордоном “Полоніка”, а також самовідданих працівників і фахівців Національного науково-дослідного реставраційного центру України, які, зокрема, відновили унікальний бароковий іконостас, нам вдалося повернути храму його велич. Сьогодні Церква Святої Трійці знову постає перед нами як справжня перлина українського сакрального мистецтва”, — наголосив генеральний директор

Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького Тарас Возняк.

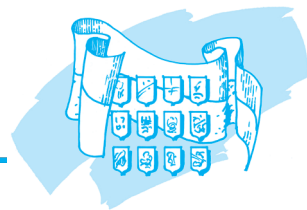
Реставрацію церкви розпочав у 2019 році Державний історико-архітектурний заповідник у місті Жовкві. Після приєднання музею-заповідника “Жовківський замок” до Львівської національної галереї мистецтв роботи продовжили. Галерея забезпечила коригування науково-проектної документації та організувала виконання комплексної реставрації.

У 2022–2023 рр. Міністерство культури та інформаційної політики України спрямувало на

відновлення храму понад 9,2 млн грн. Важливою складовою проекту стала міжнародна співпраця. Частину робіт профінансував Національний інститут польської культурної спадщини за кордоном “Полоніка”.

Із сайту Мінкультури України

Острів скарбів довжиною у... сім століть

Власне про все це у своїй новій книзі під назвою “Острів: велика історія малої батьківщини” захопливо розповідає головний редактор Всеукраїнської громадсько-політичної газети “Сільський господар”, заслужений журналіст України **Богдан Новосядлий**. З ним ведемо розмову про роботу над виданням та його примітні особливості.

— Пане Богдане, знаю, що ви є автором, співавтором чи упорядником більше двадцяти різнопланових книг. Чому взялися за написання документального твору про Острів, адже ви не уродженець цього населеного пункту?

— Із приміським Островом мене пов'язує дуже багато чинників за понад шість десятиліть. Передусім у ньому народилась світлої пам'яті моя мама, у мене там багато рідні і друзів ще з дитинства та юності. З багатьма із них я свого часу навчався у буцнівській школі, працював на цукровому заводі “Поділля”, у світлотехнічній корпорації “Ватра”. Тож багато чого знаю про це село, пам'ятаю з розповідей краян і зрештою синівський обов'язок спонукав мене взятися, як мовиться, за перо.

А впевненості у цій справі мені додав невеликий досвід творення подібних книг ще з двотисячних років. Саме тоді серед іншого написав два науково-популярних нариси про рідне село Буцнів, яке, до речі, межує з Островом, активно допомагав у написанні книги “Красівка” — столицю дитинства легендарного керівника “Тернопільгазу” Олега Караванського у Тернопільському районі. І що не менш важливо, до цього часу я ознайомився з подібними виданнями про більш як п'ятдесят населених пунктів Тернопільщини та сусідніх областей.

— Що ви особисто можете сказати про свою чергову друковану працю?

— Найкраще, звісно, про неї може сказати незаангажований суддя — майбутній читач. Тим паче, що про Острів написано уже чимало книг. Цікава деталь, на даний час про це село і острів'янами на інші теми написано понад сорок різнопланових

Відразу скажу, що йдеться справді про Острів у прямому і переносно-му значенні. Він зусібіч омийтий водами, але розташований не в океані, а неподалік Тернополя. Це древнє і мальовниче село нині належить до Великоберезовицької територіальної громади (що на Тернопільщині), воно безмежно багате своїми скарбами: духовними та архітектурними перлинами, знаковими подіями і славними синами й дочками.

видань, про які, до речі, також згадується у моїй книзі.

Я ж можу сказати хіба що очевидні речі. Над книгою, з активною допомогою місцевих краєзнавців Наталії Крупи, Теодозії Рибачок, Марії Фірман, Галини Шуби, працівників місцевих старостату і школи-ліцею, інших закоханих у рідне село ентузіастів, я працював п'ять років. Написана вона у жанрі науково-популярного видання, яке охоплює часові рамки семи століть, починаючи від першої офіційно підтвердженої документальної згадки у 1431 році.

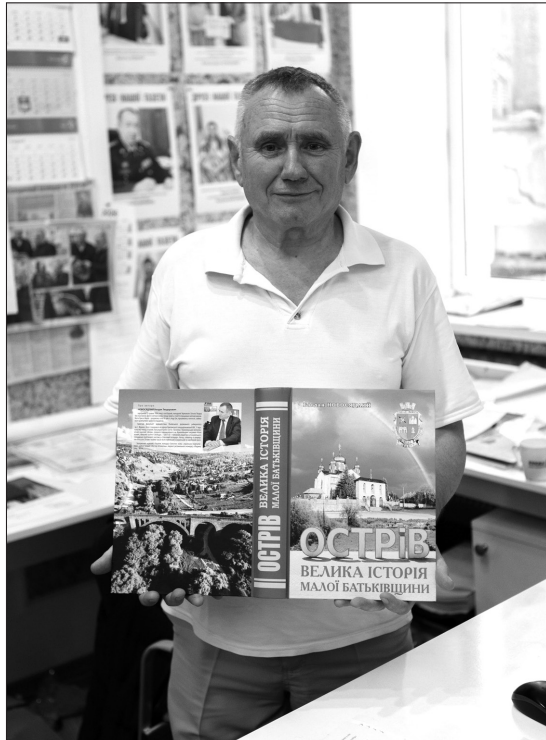
У книзі є 786 сторінок, використано понад пів тисячі українських, польських, австрійських та інших першоджерел. І навімання скажу, не менша кількість світлин авторських та з архівів острів'ян.

У збиранні матеріалів по крупинці мені допомагали науковці, колеги-журналісти і вихідці з Острова не тільки в Україні, але й в Австралії і США.

Особливу вдячність, як і зрештою, усім острів'янам, хочу висловити докторам наук Василю Теремку, Івану Крупському і Миколі Лазаровичу відповідно з Київського, Львівського і Західноукраїнського національних університетів за кваліфікований науковий супровід моєї праці.

— Але це, так би мовити, обкладинка, загальні речі, а про що конкретно йдеться у книзі?

— У книзі серед іншого йдеться про те, що ще з 1620 років Острів зазнав руйнівних набігів татар, а в 1649 році, при переході з-під Збаража до Зборова, тут прохо-

Богдан Новосядлий

дили козаки Богдана Хмельницького. Острів як населений пункт ще у 1763 році позначений на австрійській карті Фон Міга. Уже тоді в селі функціонувала церква.

Знаним село стало і завдяки духовним скарбам — теперішній церкві Святого Архистратига Михаїла, образи в якій розмалював славний художник Корнило Устиянович і яку свого часу відвідував князь УГКЦ, митрополит Андрей Шептицький, та фігуркою матері Божої з цілющим джерелом, біля якої молився Глава Української греко-католицької церкви Любомир Гузар. Цілою епохою у ній можна назвати служіння великого патріота отця Василя Глуховецького. А в 1990-х роках

на початку виходу з підпілля УГКЦ тут парохував о. Василь Семенюк, згодом архієпископ і митрополит Тернопільсько-Зборівський.

Окремою славною, драматичною і трагічною сторінкою села зі своїми любовними інтригами видається життєвий літопис династії графа Баворовського та його величавим замком, який знищили російські війська під час Першої світової війни. До речі, музику дітей графа навчав син геніального Моцарта, а нащадок графа — Єжи Баворовський — був посланцем до Галицького краєвого сейму у Львові.

Серед непересічних особистостей, про яких йдеться у книзі, можна назвати видатного історика та громадсько-політичного діяча Галичини й Буковини Мирона Кордубу, члена парламенту ЗУНРУ, приятеля Симона Петлюри Антіна Чернецького, шляхетну династію артистів і диригентів Анткових, поета-патріота Василя Ярмуша, якому кадебісти прямо в очі казали: “У тебе в серці забагато України”, і молоду гордість вітчизняної науки, докторку педагогічних наук, ровесницю української незалежності Ольгу Потапчук.

А ще у книзі йдеться про національно-визвольну боротьбу краян у період Другої світової війни, про освітні заклади, культуру, мистецтво, промисловий потенціал і, звісно, про підтримку острів'янами Збройних сил України, завдяки яким маємо можливість працювати і творити на рідній землі.

— Переконали, що після нашої розмови у читачів виникне запитання: де можна придбати цю книгу?

— На жаль, поки що у світ вийшло лише кілька її сигнальних примірників. Щиро хочеться вірити, що серед шанувальників історії рідного краю знайдуться добродії, які посприяють у тиражуванні цього видання.

Спілкувався
Петро ГУДИМА,
заслужений журналіст України
Світлина Руслана Жирова

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ,
вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

